

Plán rozvoja najmenej rozvinutého okresu
Vranov nad Topľou
zo 6. októbra 2022 v znení Dodatku č. 1 z 29. apríla 2024

Obsah

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU.....	4
1.1. Demografická štruktúra	4
1.2. Nezamestnanosť	8
1.3. Vzdelávanie	11
1.4. Podnikateľské prostredie a príjmy	13
1.5. Migrácia	18
1.6. Dopravná infraštruktúra	19
1.7. Cestovný ruch	20
1.8. Bývanie a infraštruktúra	21
1.9. Marginalizované komunity	22
1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu	26
2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPLĽOU	27
3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPLĽOU	30
3.1. Súlad so strategickými dokumentami	30
3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja	32
4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPLĽOU	34
4.1. Aktivita A: Zamestnanosť a prístup na trh práce – vytváranie pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce	35
4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	35
4.1.2. Východisková situácia	35
4.1.3. Cieľová situácia	36
4.1.4. Prehľad opatrení a úloh	36
4.1.5. Opatrenie A1: Podpora integračných sociálnych podnikov a komunálnych podnikov	37
4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v poľnohospodárskej a lesníckej výrobe v odboroch náročných na zastúpenie manuálnej práce	38
4.1.7. Opatrenie A3: Podpora podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie a praktickú výučbu v spolupráci so SOŠ	39
4.1.8. Opatrenie A4: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, stavebníctva a služieb	40
4.1.9. Opatrenie A5: Podpora vytvárania pracovných miest v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania.....	40
4.2. Aktivita B: Cestovný ruch – komplexná ponuka v cestovnom ruchu ako nástroj pre tvorbu udržateľných pracovných miest v okrese	41
4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	41
4.2.2. Východisková situácia	42
4.2.3. Cieľová situácia	42
4.2.4. Prehľad opatrení a úloh	43

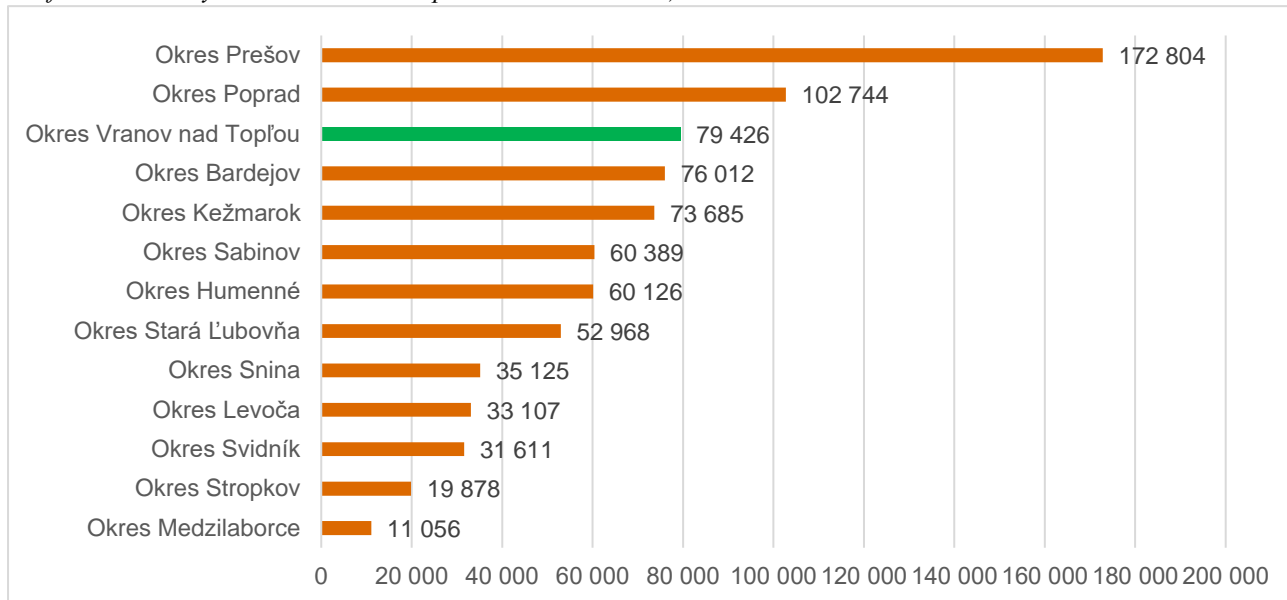
4.2.5. Opatrenie B1: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „VODA“	43
4.2.6. Opatrenie B2: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „HORY“	44
4.2.7. Opatrenie B3: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „HISTÓRIA A KULTÚRA“	45
<hr/>	
4.3. Aktivita C: Rozvoj verejnej správy v území NRO	46
4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	46
4.3.2. Východisková situácia	47
4.3.3. Cieľová situácia	47
4.3.4. Prehľad opatrení a úloh	48
4.3.5. Opatrenie C1: Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO.....	48
<hr/>	
5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPL'OU	49
6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPL'OU	49
7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU	50
<hr/>	
7.1. Gestori a spôsob monitorovania podľa aktivít	50
7.2 Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	50
<hr/>	
Zoznam použitých skratiek	52

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU

1.1. Demografická štruktúra

Okres Vranov nad Topľou je z hľadiska počtu obyvateľov 79 426 (údaj k 1.1. 2021) tretím najväčším okresom PSK. Z celkového počtu obyvateľov kraja žije v okrese Vranov nad Topľou 9,78 % obyvateľov.

Graf č. 1 Počet obyvateľov za rok 2021 podľa okresov v PSK¹⁾

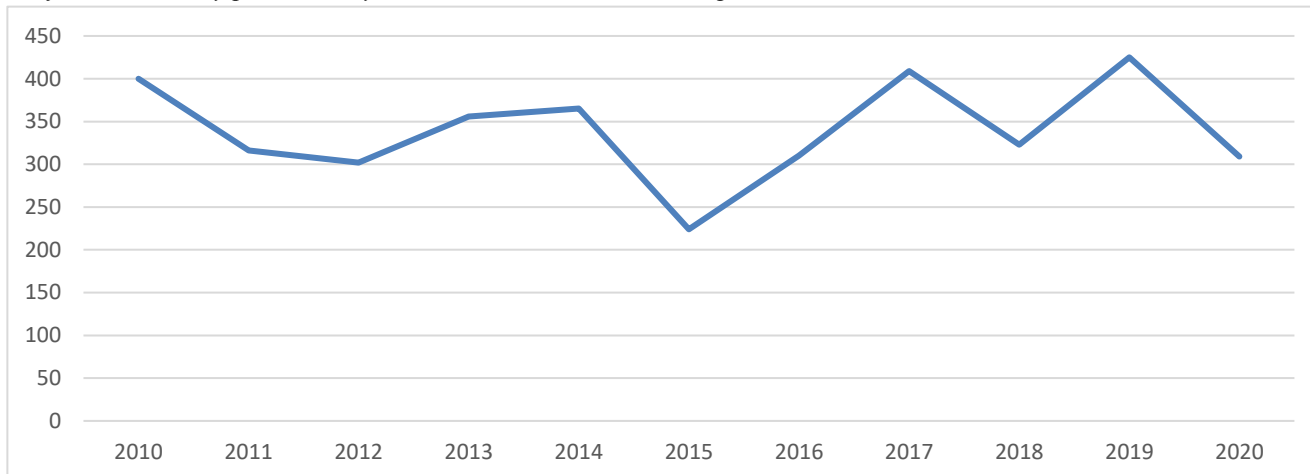
Z dlhodobého hľadiska má vývoj počtu obyvateľov v okrese mierne klesajúci trend. Rovnako z hľadiska prirodzeného prírastku je v období rokov 2014 - 2020 zrejmy negatívny vývoj.

Napriek negatívnemu trendu vývoja je však stále možné konštatovať, že natalita v sledovanom území bola až do uvedeného obdobia dlhodobo vyššia ako mortalita. Okres je štvrtý v poradí s najnižším priemerným vekom obyvateľstva (38,1) v rámci okresov PSK.

Prevažná časť územia je tvorená vidieckymi oblasťami, v ktorých žije 60 % obyvateľov z celkového počtu. V osídleniach mestského typu žije 40 % obyvateľov.

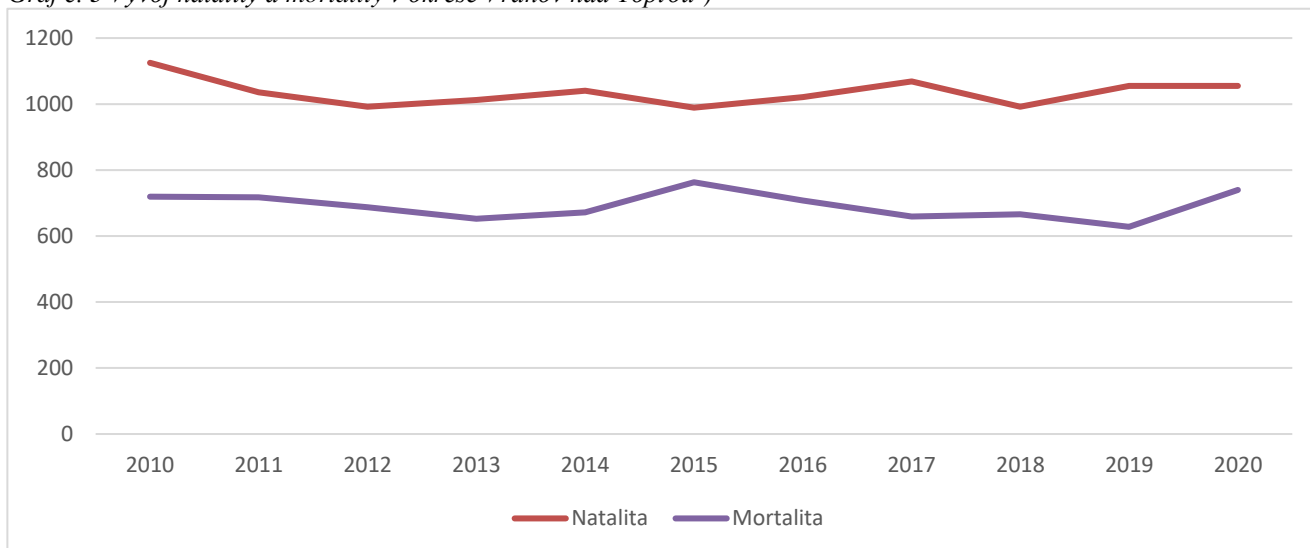
¹⁾ <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/SR/SK0/OK>.

Graf č. 2 Prírodný prírastok obyvateľstva okresu Vranov nad Topľou v období rokov 2010 – 2020²⁾

Aj keď sa hodnota indexu starnutia dlhodobo zvyšuje, okres Vranov nad Topľou je s podielom 18,85 % spomedzi okresov PSK štvrtým okresom s najvyšším percentuálnym podielom osôb v predproduktívnom veku, čím sa radí aj medzi okresy Slovenska s vysokým podielom osôb v predproduktívnom veku. Rovnako je to jeden zo štyroch okresov s najnižším podielom osôb v poproduktívnom veku v rámci kraja.

Graf č. 3 Vývoj natality a mortality v okrese Vranov nad Topľou³⁾

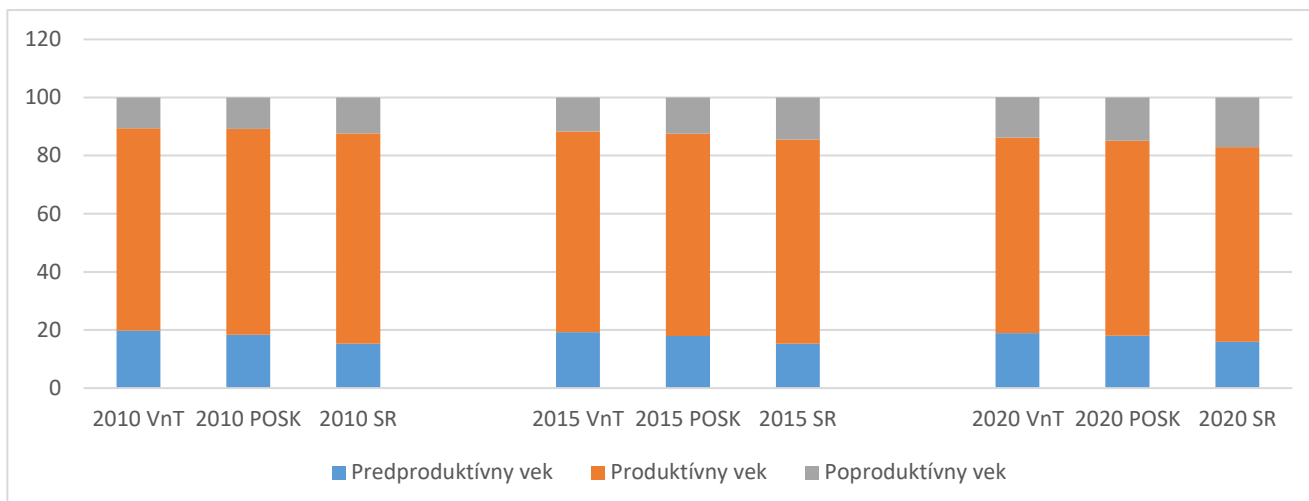

V priebehu sledovaného obdobia 2010 - 2020 nebola v žiadnom roku vyššia mortalita ako natalita. Najviac obyvateľov, počas sledovaného obdobia 2010 - 2020, zomrelo v roku 2015.

²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7104rr/v_om7104rr_00_00_00_sk.

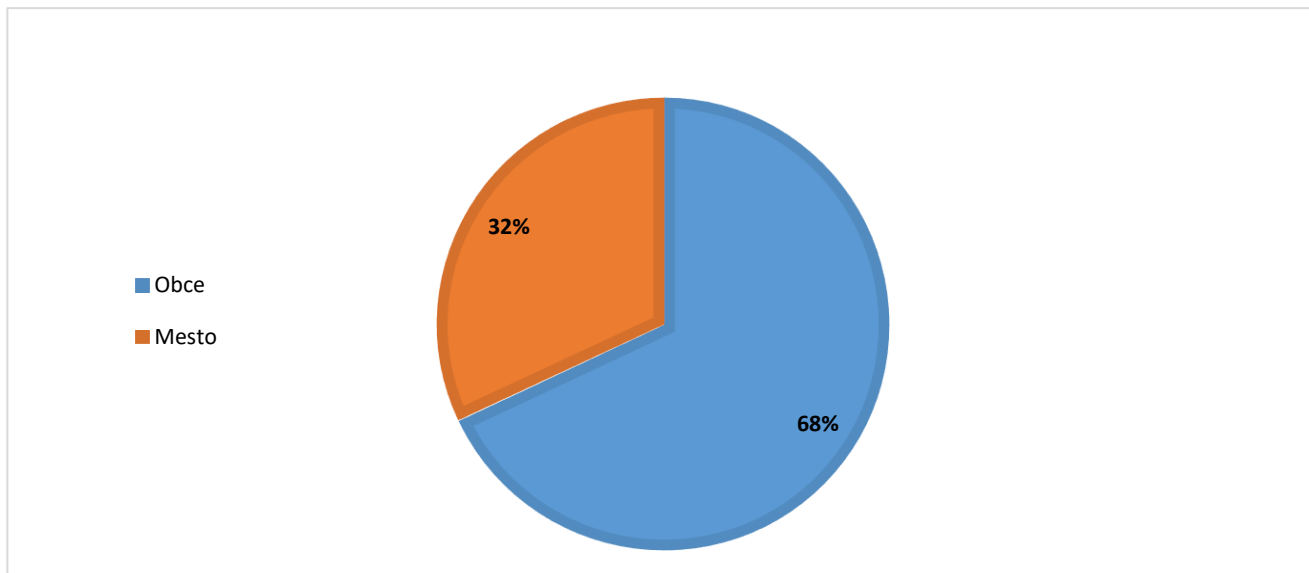
³⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7034rr/v_om7034rr_00_00_00_sk.

Graf č. 4 Veková štruktúra obyvateľstva v okrese Vranov nad Topľou v porovnaní so SR a PSK⁴⁾

Územie okresu zahŕňa 32 obcí s počtom obyvateľov nižším ako 499 osôb, čo tvorí 47,06 % z celkového počtu obcí, 17 obcí s počtom obyvateľov od 500 do 999, 17 obcí s počtom obyvateľov od 1000 do 3499 a 2 mestá. Sú to okresné mesto Vranov nad Topľou a (smerom na sever) mesto Hanušovce nad Topľou. Významnými sídlami okresu sú aj obce Sačurov, Sečovská Polianka, Soľ, Bystré, Čaklov, všetky s veľkosťou nad 2000 obyvateľov a obce Vehec a Zámutov, obe s veľkosťou nad 3000 obyvateľov. Prevažná časť územia je tvorená vidieckymi oblasťami.

Graf č. 5 Percentuálne vyjadrenie obyvateľov žijúcich v mestách a obciach v okrese Vranov nad Topľou⁵⁾

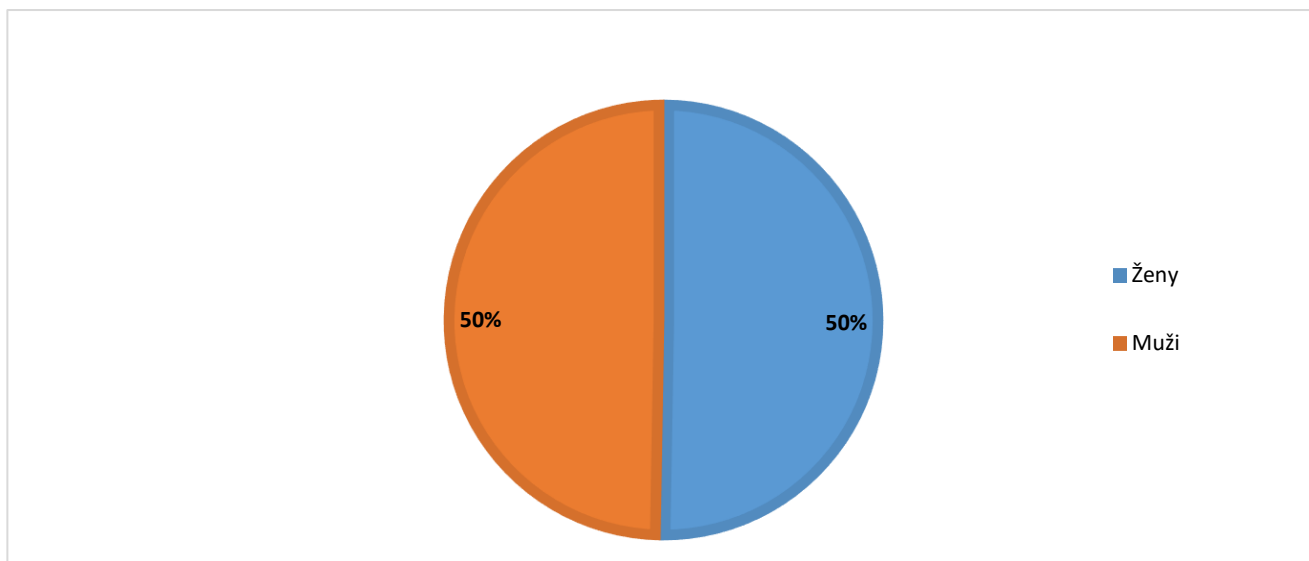

V obciach okresu Vranov nad Topľou žije 68 % obyvateľov z celkového počtu. V osídleniach mestského typu žije 32 % obyvateľov. Celkom žije v okrese 40 671 žien (t. j. 50,3 % z celkového počtu) a 40 235 (49,7 %) mužov.

⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7005rr/v_om7005rr_00_00_00_sk.

⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7101mr/v_om7101mr_00_00_00_sk.

Graf č. 6 Percentuálne zastúpenie žien a mužov v okrese Vranov nad Topľou⁶⁾

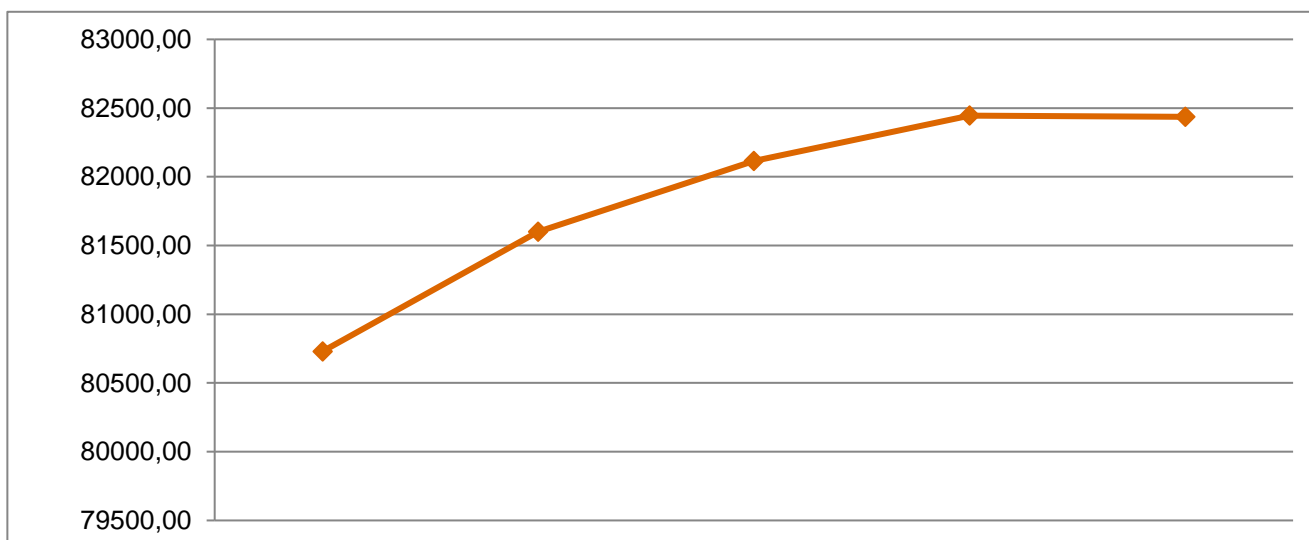

V porovnaní s hustotou obyvateľov PSK (ktorá je na úrovni 92,13 obyvateľa/km²) má okres Vranov nad Topľou vyššiu hustotu obyvateľov (105,14 obyvateľa/km²), na čom má podiel aj samotná rozloha okresu a veľkostná štruktúra obcí. Túto hodnotu je možné považovať za vyššiu aj vzhľadom na priemer za SR (111,33 obyvateľa/km²).

Rozlohou patrí okres Vranov nad Topľou k najväčším okresom na Slovensku. Jeho celková rozloha je 769 233 414 m².

Podľa prognóz vývoja stavu obyvateľstva do roku 2035 je predpokladaný kontinuálny rast na hodnotu 82 436,00 obyvateľov v porovnaní so súčasnými 80 873.

Graf č. 7 Prognóza vývoja stavu obyvateľstva v okrese Vranov nad Topľou⁷⁾

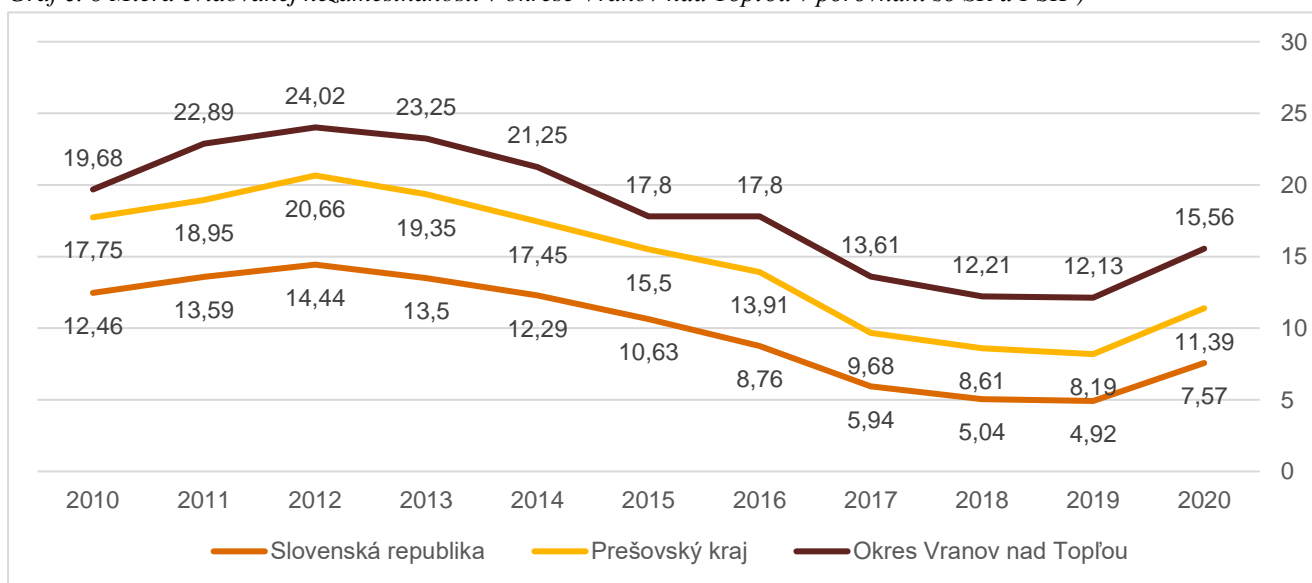
⁶⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7102mr/v_om7102mr_00_00_00_sk.

⁷⁾ http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognóza_okresy_SR_2035.pdf.

1.2. Nezamestnanosť

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou bola k 31. 12. 2020 na úrovni 15,56 %. Okres je tretí v poradí s najvyššou mierou nezamestnanosti v rámci PSK aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2019 na hodnotu 4 716 UoZ, čo bola v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 druhou najnižšou hodnotou za obdobie posledných 10 rokov. Miera nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou je však dlhodobo nad slovenským priemerom.

Graf č. 8 Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou v porovnaní so SR a PSK⁸⁾

Špecificky za obdobie realizácie Akčného plánu NRO Vranov nad Topľou (2016 - 2019) zaznamenávame pokles miery evidovanej nezamestnanosti o 5,67 %, čo prevyšuje celoslovenský pokles nezamestnanosti o 1,83 %. Najnižšiu hodnotu za sledované obdobie dosahuje miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2019. Najvýraznejší pokles bol dosiahnutý medzi rokmi 2016 a 2019 (5,67 %). Medzi rokmi 2019 a 2020 však opätovne zaznamenávame v okrese Vranov nad Topľou vyšší medziročný nárast o 3,43 %, čo mierne prevyšuje nárast nezamestnanosti v porovnaní s priemerom PSK (3,20 %) a SR (2,65 %).

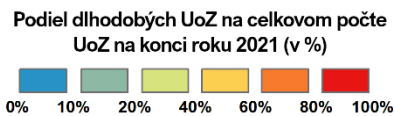
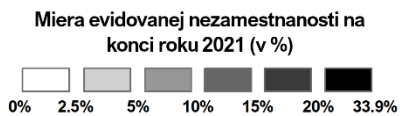
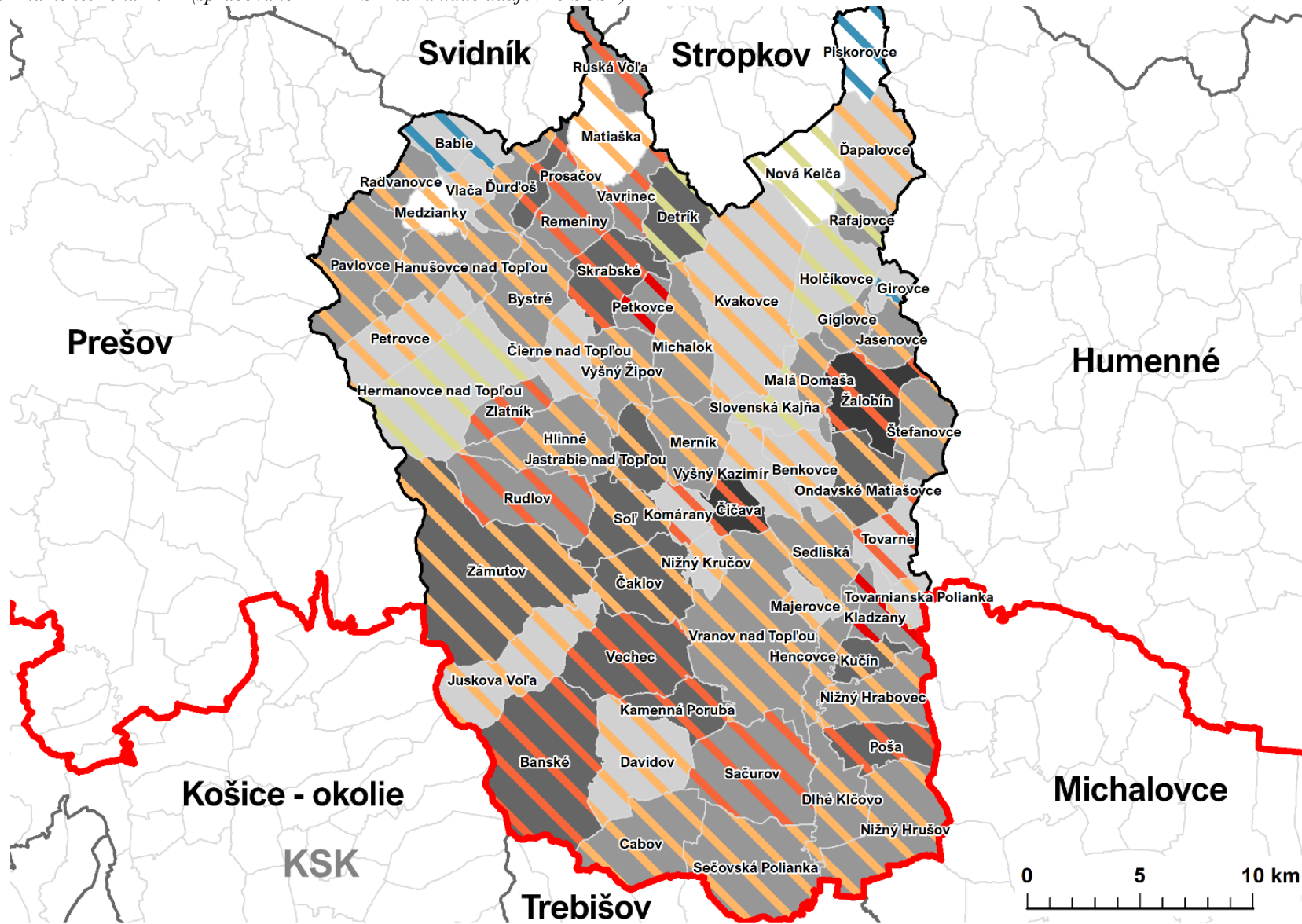
Celkový počet zamestnancov v okrese Vranov nad Topľou vzrástol od roku 2009 do roku 2019 o 3,2 %. Tempo rastu počtu zamestnancov bolo hlboko pod priemerom kraja. V porovnaní s priemerom SR rástol počet zamestnancov za sledované obdobie iba desatinovým tempom.

Z celkového počtu UoZ patrí do skupiny dlhodobo nezamestnaných občanov až 54,52 %. Okres Vranov nad Topľou má spomedzi všetkých okresov PSK druhý najvyšší podiel dlhodobo evidovaných UoZ.

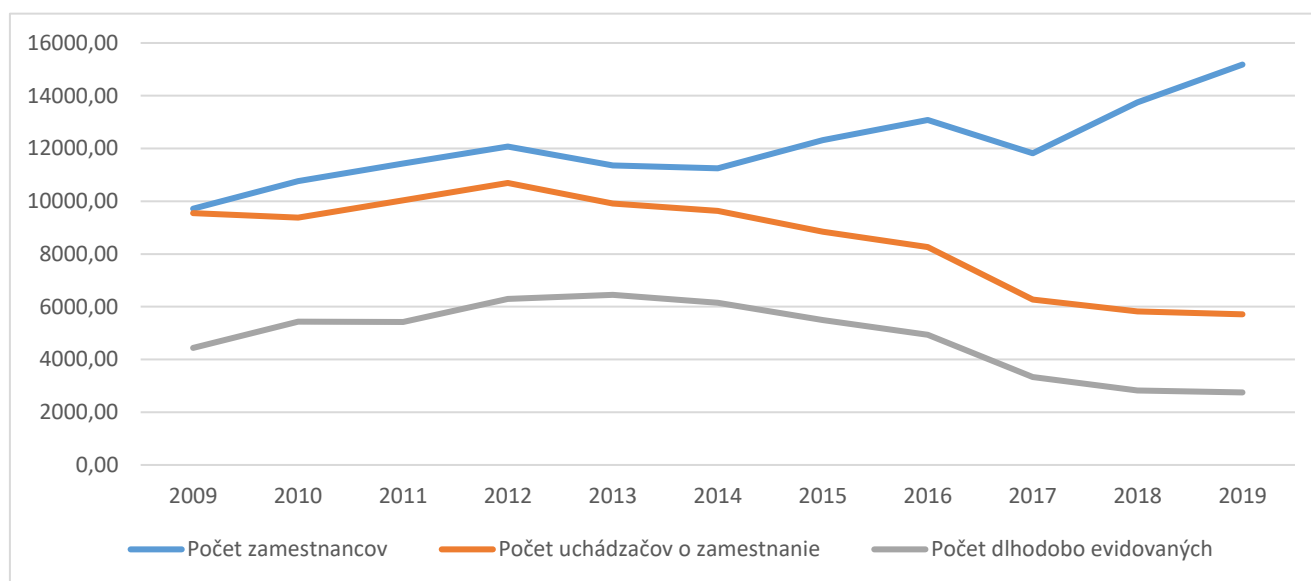
⁸⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_dem/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

Mapa č. 1 Podiel dlhodobých UoZ na celkovom

počte UoZ na konci roka 2021 (spracované MIRRI SR na základe údajov zo ŠÚSR)

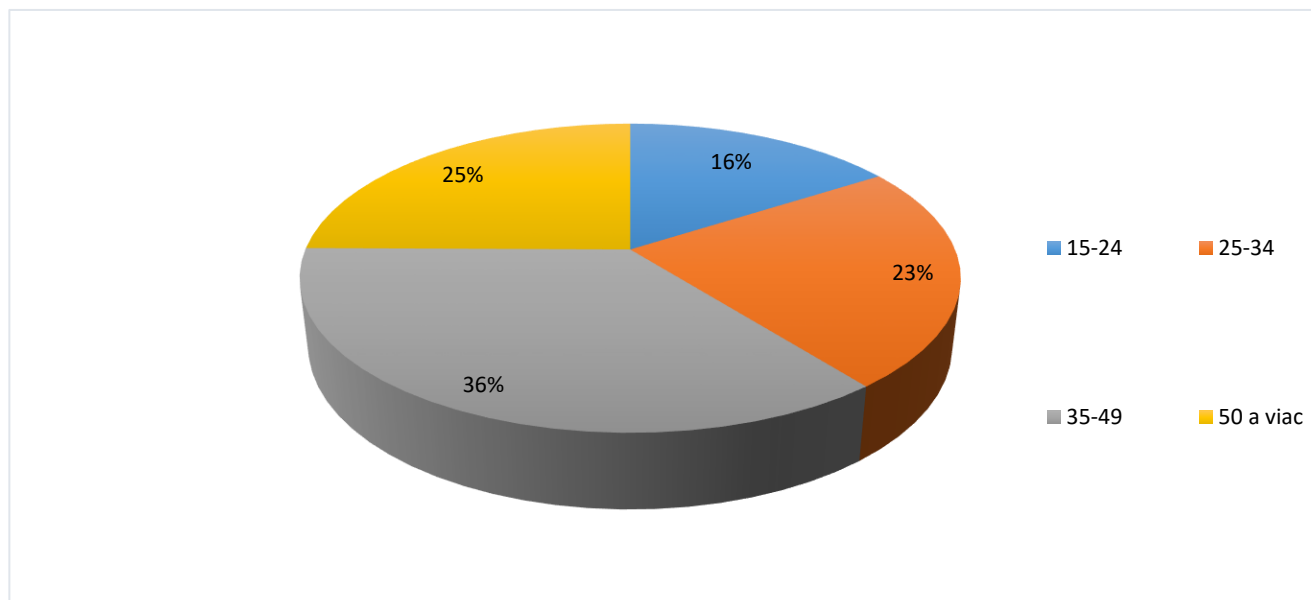

- Hranica SR
- Hranica okresu
- Hranica kraja
- Hranica obce

Graf č. 9 Počet zamestnancov, UoZ a dlhodobo nezamestnaných UoZ v okrese Vranov nad Topľou⁹⁾

Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú uchádzači vo veku od 35 do 49 rokov - 2 306, ktorí tvoria 35,81 % z celkového počtu UoZ.

Špecificky v okrese Vranov nad Topľou sa stretávame v období rokov 2010 - 2020 s výrazným nárastom počtu UoZ vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 1600 osôb, čo je 24,84 % z celkového počtu UoZ, čím v rokoch 2015 - 2020 dosiahol krajský aj celoslovenský stav.

Graf č. 10 UoZ podľa veku v okrese Vranov nad Topľou¹⁰⁾

⁹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3106rr/v_pr3106rr_00_00_00_sk.

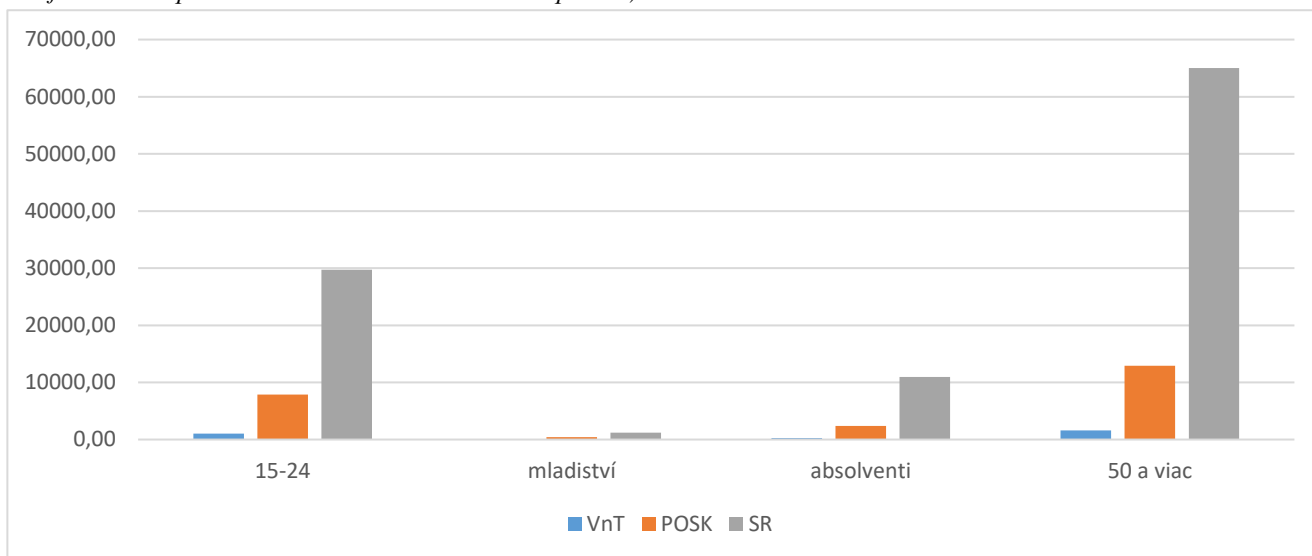
¹⁰⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

Tabuľka č. 1 Číselné vyjadrenie UoZ v okrese Vranov nad Topľou¹¹⁾

Rok	2020					
	Vek	15- 24	25-34	35 - 49	50 a viac	Spolu
Počet		1 026	1 508	2 306	1 600	6 440

Najväčšia miera UoZ je v kategórii 35 - 49 rokov. Celkový počet UoZ je 2 306, čo predstavuje 35,81 %.

Graf č. 11 UoZ podľa veku v okrese Vranov nad Topľou¹²⁾

1.3. Vzdelávanie

V rámci vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva okresu Vranov nad Topľou dominujú obyvatelia s úplným stredným vzdelaním s maturitou v podiele 25,79 %, učňovským a odborným vzdelaním (bez maturity) s podielom 21,69 % a neaplikovateľným vzdelaním s podielom 20,69 %.

Tabuľka č. 2 Miera dosiahnutého vzdelania v okrese Vranov nad Topľou¹³⁾

Bez formálneho vzdelania	334
Základne vzdelanie	14 904
Učňovské al. stredné odborne vzdelanie (bez maturity)	17 272
Úplne stredné vzdelanie s maturitou	20 539
Vyššie vzdelanie	998
Vysokoškolské vzdelanie 1. a 2. stupňa (Bc., Mgr., Ing,...)	6 750
Vysokoškolské vzdelanie 3. stupňa	242

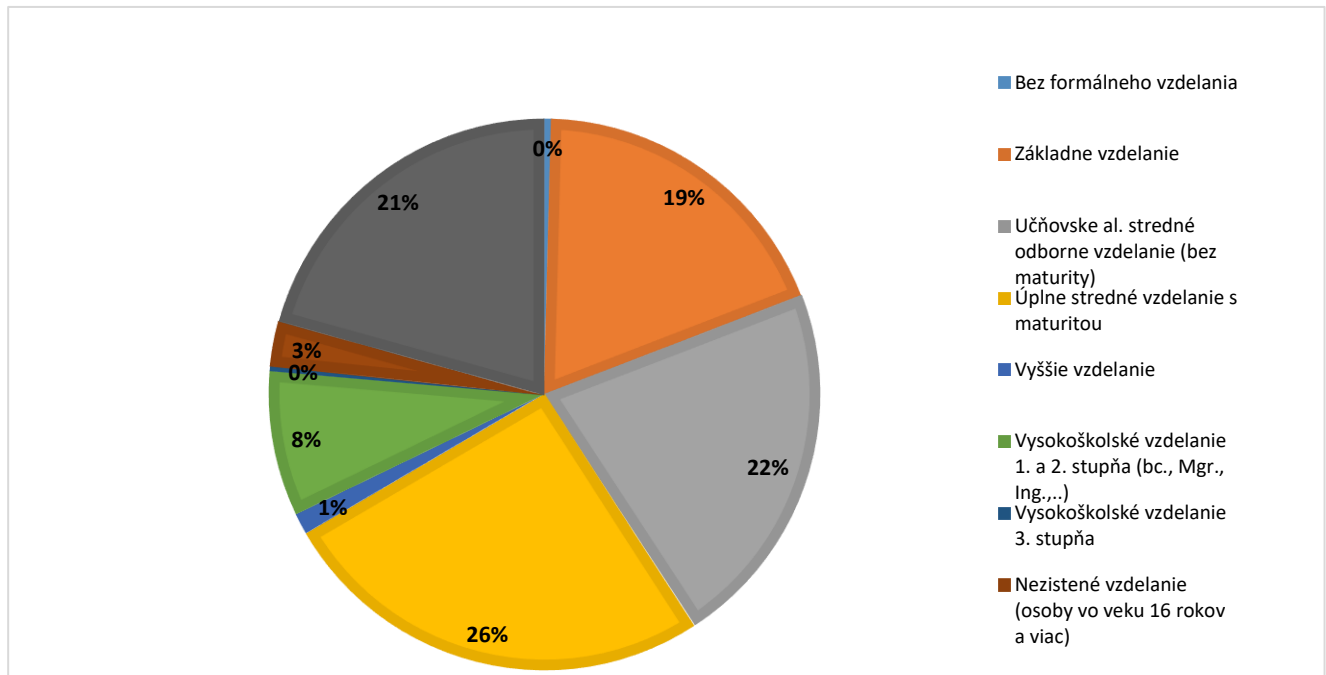
¹¹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

¹²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3107rr/v_pr3107rr_00_00_00_sk.

¹³⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2020.html?page_id=1153450.

Nezistené vzdelanie (osoby vo veku 16 rokov a viac)	2 119
Neaplikovateľné (osoby mladšie ako 16 rokov)	16 479
Dosiahnuté vzdelanie (spolu)	79 637

Graf č. 12 Percentuálne vyjadrenie miery dosiahnutého vzdelania v okrese Vranov nad Topľou¹⁴⁾

V okrese sa nachádza 62 materských škôl, v ktorých je prijatých 2 280 detí. Na základe prepočtov individuálneho vzdelávacieho plánu podľa údajov registra fyzických osôb (údaje z roku 2018) a rezortného informačného systému Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (údaje z roku 2018) v okrese Vranov nad Topľou navštevovalo predškolské zariadenia 76 % päťročných detí. V sieti škôl je zaradených 27 plne organizovaných základných škôl.

V rámci každoročne organizovaného celoslovenského testovania piatakov v predmetoch matematika, slovenský jazyk a literatúra na reprezentatívnej vzorke žiakov sa v roku 2019 v kategórii matematika okres Vranov nad Topľou umiestnil na desiatom mieste odspodu celoslovenského rebríčka v kategórii „Stredne vecne významne horšie ako národný priemer“.

V testovaní zo slovenského jazyka a literatúry sa okres Vranov nad Topľou umiestnil na ôsmom mieste odspodu v kategórii „Stredne vecne významne horšie ako národný priemer“. Podiel žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia v okrese Vranov nad Topľou je viac ako 5 %.

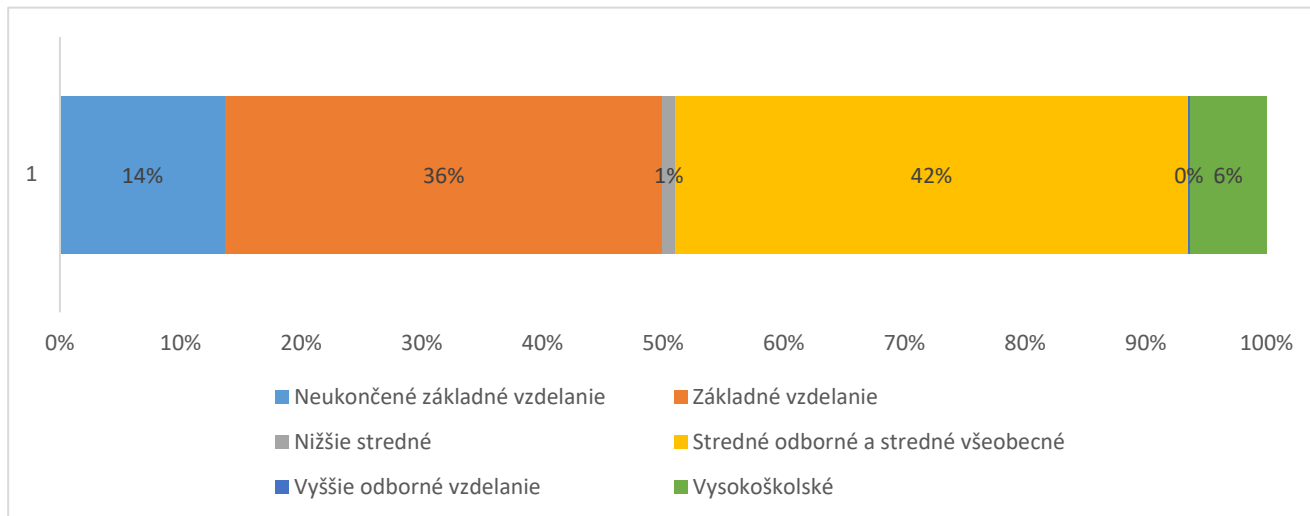
V okrese je 5 základných umeleckých škôl - v Jastrabí nad Topľou, v Hanušovciach nad Topľou a 3 vo Vranove nad Topľou. Z celkového počtu základných umeleckých škôl sú 3 súkromné. Sieť špeciálnych škôl tvoria 4 špeciálne základné školy.

V okrese Vranov nad Topľou je 6 stredných škôl (z toho 2 gymnáziá a 4 stredné odborné školy) a 1 reedukačné centrum. V okrese nepôsobí vysoká škola ani pobočka.

Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorí skupina obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním, teda 2281 UoZ, čo je 35,42 %. Významný je podiel UoZ s ukončeným stredným odborným vzdelaním - 1565 (24,30 %).

¹⁴⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2020.html?page_id=1153450.

Podiel UoZ s nedokončeným základným vzdelaním a ukončeným základným vzdelaním tak tvorí 48,91 % UoZ.

Graf č. 13 Štruktúra UoZ podľa dosiahnutého vzdelania v okrese Vranov nad Topľou (priemerné hodnoty za rok 2020)¹⁵⁾

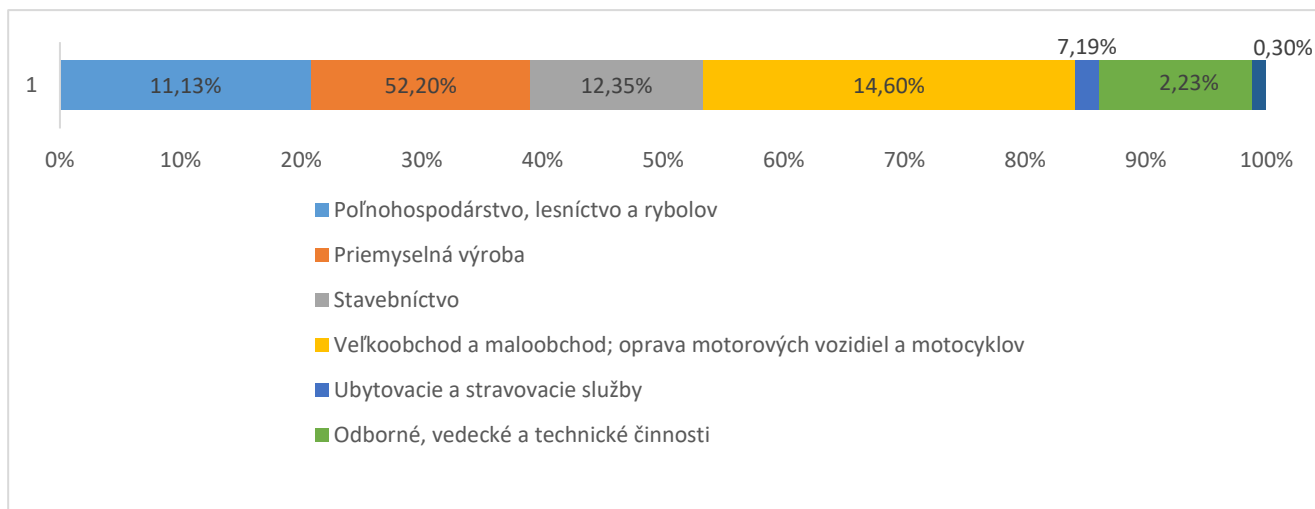
1.4. Podnikateľské prostredie a príjmy

Na konci roka 2019 pôsobilo na území okresu Vranov nad Topľou 1 481 podnikov, teda 6,5 % z celkového počtu podnikov evidovaných v kraji. Veľkosť podniku z hľadiska počtu zamestnancov bola zistená v 863 podnikoch, pričom 838 podnikov sú zamestnávateľmi do 49 zamestnancov a 21 podnikov zamestnávajúcích od 50 - 249 zamestnancov. V okrese sa nachádzajú 4 veľké podniky s počtom zamestnancov nad 250.

Počet podnikov a počet živnostníkov v okrese každoročne rastie. Z hľadiska predmetu podnikania dominuje v štruktúre podnikateľského sektora veľkoobchod a maloobchod. Celkom 290 subjektov s činnosťou v oblasti veľkoobchod a maloobchod tvorí 18 %, 241 subjektov s činnosťou v oblasti poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov tvorí 15 % a 194 subjektov s činnosťou v oblasti priemysel, čo tvorí rovnako so subjektmi v činnosti odborné vedecké a technické činnosti 12 %.

¹⁵⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2020.html?page_id=1153450.

Graf č. 14 Štruktúra podnikov podľa ekonomických činností podľa SK NACE Rev.2 v okrese Vranov nad Topľou (hodnoty za rok 2020)¹⁶⁾

Najväčšou skupinou právnických osôb v riešenom území sú obchodné spoločnosti, ich zastúpenie je 56,13 % . Právnické osoby okresu tvoria 1,64 % z celkového počtu právnických osôb pôsobiacich v kraji.

Ku koncu roka 2019 bolo na území ekonomicky aktívnych 923 súkromne podnikajúcich fyzických osôb – živnostníkov. Samostatne zárobkové činné osoby pôsobia najmä v stavebníctve, veľkoobchode a maloobchode, priemysle a poľnohospodárstve.

Stav priamych zahraničných investícií do okresu (kumulácia prílevu) Vranov nad Topľou dosahoval v roku 2018 15 498 tisíc €, čo bolo len 2,1 % z celkového stavu priamych zahraničných investícií v kraji. Stav priamych zahraničných investícií do okresu Vranov nad Topľou od roku 2015 permanentne klesá.

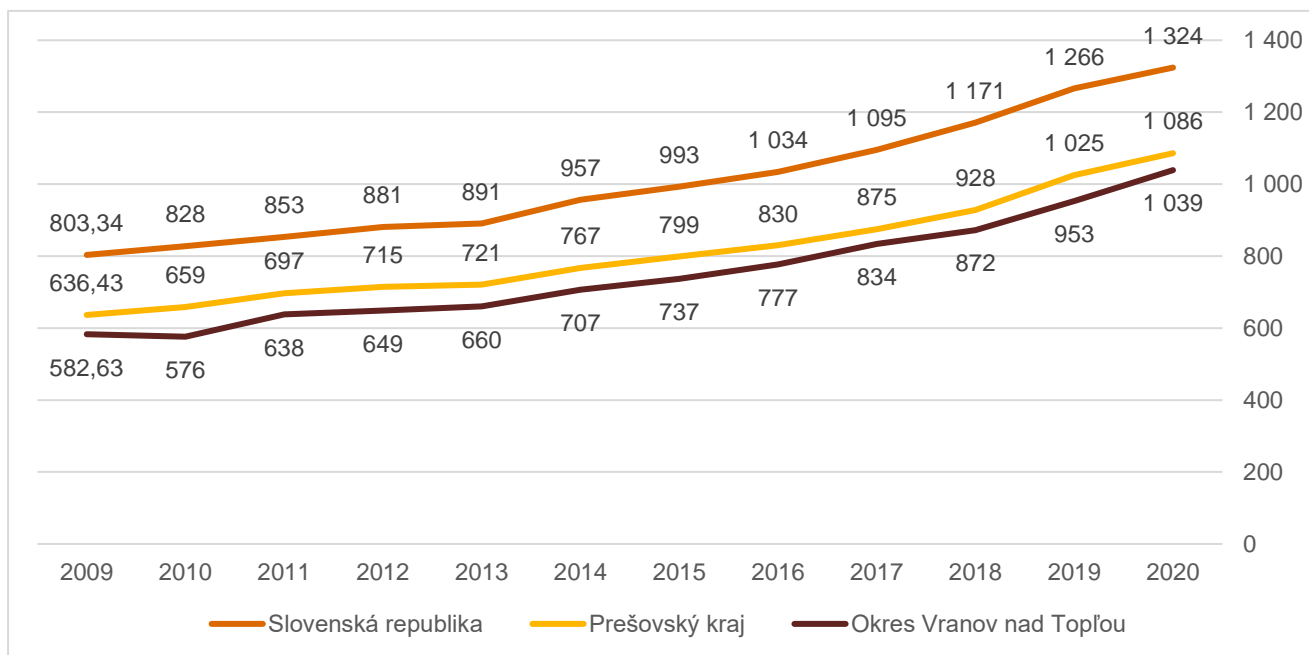
Najväčšou skupinou právnických osôb v riešenom území sú obchodné spoločnosti so zastúpením 72 % . Právnické osoby okresu tvoria 6,71 % z celkového počtu právnických osôb pôsobiacich v kraji.

Ku koncu roka 2019 bolo na území ekonomicky aktívnych 5 063 súkromne podnikajúcich fyzických osôb – živnostníkov.

Priemerná nominálna mzda zamestnancov v okrese bola v roku 2019 na úrovni 953 €. Bola šiestou najvyššou v Prešovskom kraji. Celoslovenský priemer je o 313 € vyšší. Priemerná nominálna mzda v okrese Vranov nad Topľou je na úrovni 75,28 % z celoslovenského priemeru.

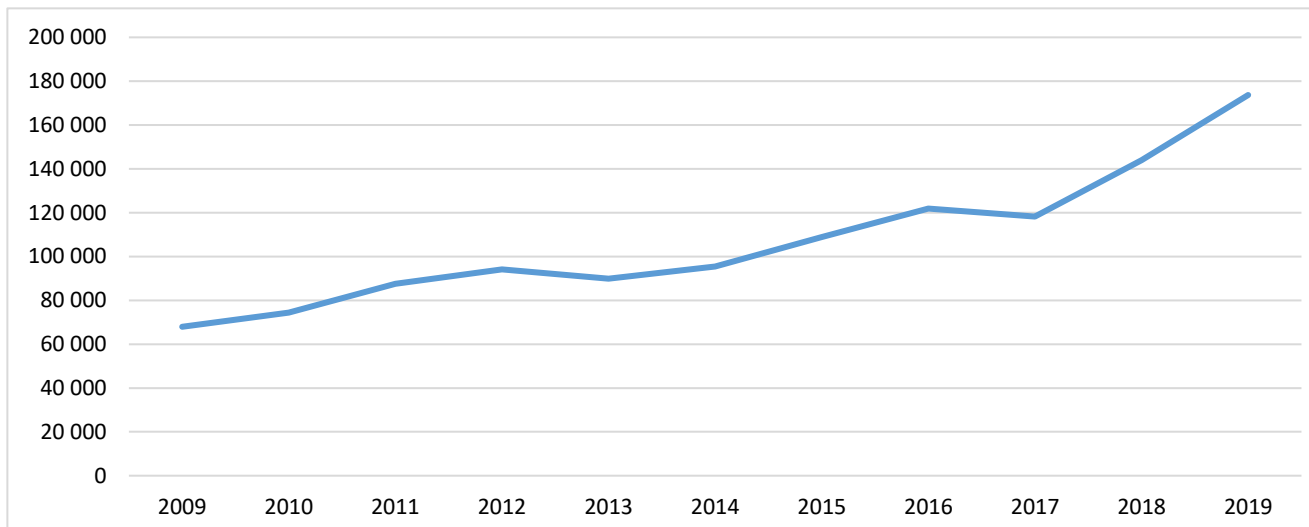
¹⁶⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/report/sk/VBD_SK_WIN/og3005rr/i5BB416A35769411D98C42448731CAA2F.

Graf č. 15 Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v okrese Vranov nad Topľou (€)¹⁷⁾

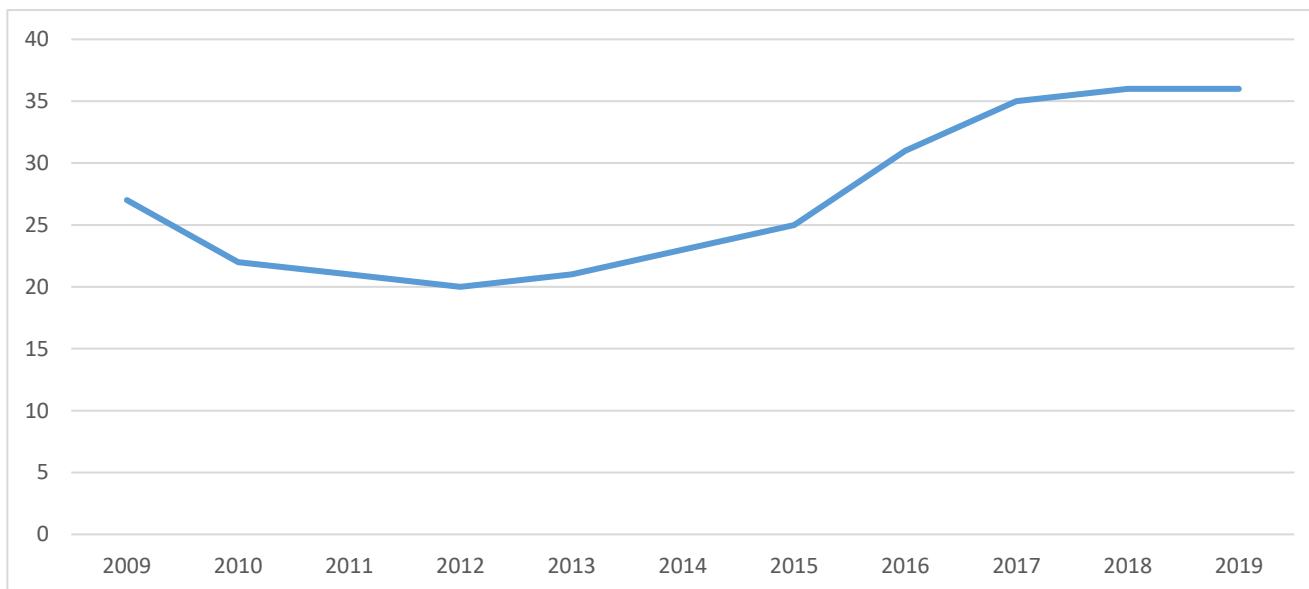
¹⁷⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/np3110rr/v_np3110rr_00_00_00_sk.

Graf č. 16 Mzdy a náhrada mzdy v okrese Vranov nad Topľou (tis. €)¹⁸⁾

V okrese Vranov nad Topľou evidujeme v roku 2019 36 priemyselných závodov s 20 a viac zamestnancami.

Graf č. 17 Počet priemyselných závodov v okrese Vranov nad Topľou¹⁹⁾

V okresnom meste Vranov nad Topľou je priemyselná základňa tvorená priemyslom výroby celulózy, textilným priemyslom, stavebným priemyslom a priemyslom výroby stavebných hmôt. Zastúpený je aj priemysel strojársky, potravinársky a výroba plastov. Hlavnými odvetviami priemyslu v meste a regióne sú drevársky a textilný priemysel.

Drevársky priemysel reprezentuje najmä Bukóza Holding, a.s. Produkuje buničinu, elektrinu, práškovú celulózu. Okrem tohto významného zamestnávateľa a reprezentanta drevárskej výroby pôsobí na území mesta a jeho okolí viacero menších firiem, zaoberajúcich sa spracovaním dreva, od výroby reziva a hranolkov, až po finálne výrobky - okná, dvere, nábytok.

¹⁸⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/np3110rr/v_np3110rr_00_00_00_sk.

¹⁹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pm3002rr/v_pm3002rr_00_00_00_sk.

Ďalšie firmy zaoberajúce sa drevárskou činnosťou sú INGMAT – Robe, DOMO, Drevokom, Instav, Lemork, s.r.o., Lignum Slovakia, s.r.o., Stavmonta-Slovakia, s.r.o. Venceľ, Rusnák, a ďalší malí podnikatelia a živnostníci.

Textilný priemysel reprezentujú firmy M.I.S. Slovakia, s.r.o., MAPIER PRODUCTION, s.r.o., IMMEA, s.r.o., Lykotex Slovakia, s.r.o., Ivon, s.r.o., Amido – Exquisit, s.r.o., STD Vranov, s.r.o., Wiema, s.r.o., V.T.F. Color, s.r.o., Wintex, s.r.o.

Strojársky priemysel zastupuje MTH REMONT, s.r.o., zaoberajúci sa vývojom, konštrukciou, výrobou strojov a zariadení pre opravu a údržbu železničných tratí, KOVOVÝROBA Hudák, s.r.o., Čaklov, METAL WELDING, s.r.o., Unimont – VMS, s.r.o., Tecák Kovo, s.r.o.

Výroba plastov LPH, s.r.o.

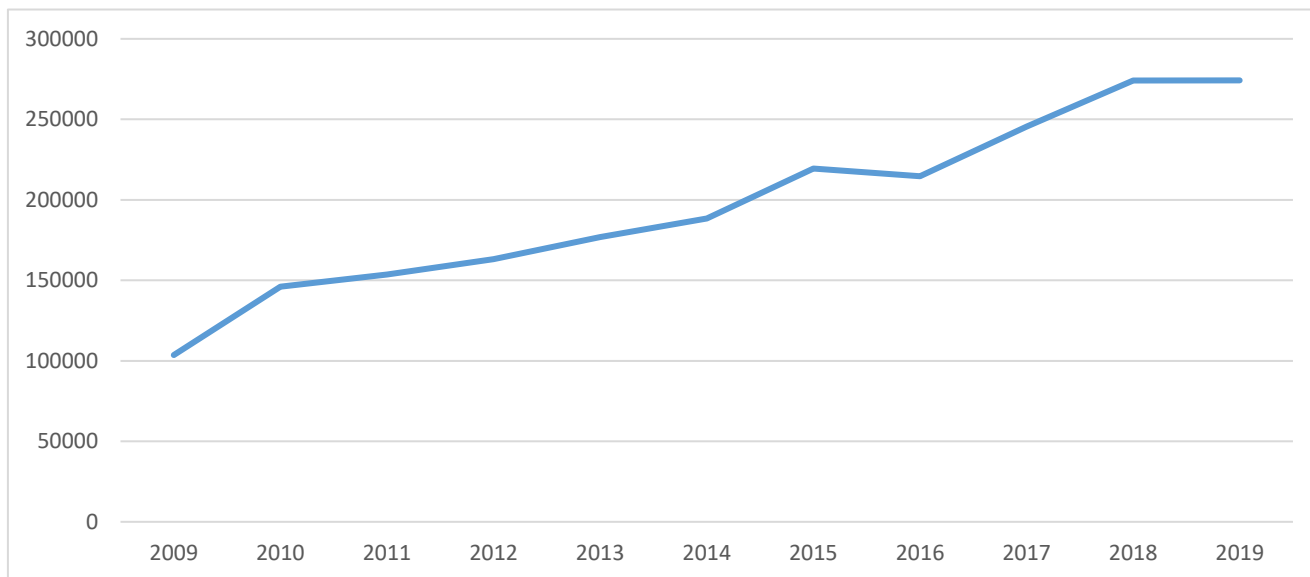
Stavebníctvo a výrobu stavebných materiálov zastupujú väčšie firmy, ktoré zamestnávajú od 20 do 50 zamestnancov: Vranovská tehliňa, s.r.o., BETPRES, s.r.o., LIGNUM CD, s.r.o., GRUND, s.r.o., Staviteľstvo, s.r.o., STAVOTERM, s.r.o., Topnam, s.r.o., Hromada spol., s r.o. Elektrostav, s.r.o., fi Boroš. Pomocné, ukončovacie a rekonštrukčné práce realizuje okolo 450 živnostníkov.

Potravinárstvo reprezentuje Čokoládovňa Eva, s.r.o., Likérka Hrušov, s.r.o. Agromix, v.o.s., spol. s r.o., Malé pekárne a cukrovinárne.

V meste Vranov nad Topľou je vybudovaný priemyselný park s voľnou plochou 15,72 ha, ktorého pozemky sú vo vlastníctve mesta a sú pripravené pre investorov. Areál priemyselného parku sa nachádza v lokalite Ferovo v južnej časti mesta, vedľa obchvatu mesta, smerom na Humenné. Mesto Vranov nad Topľou ponúka na priamy nájom pozemky v areáli Priemyselného parku Ferovo vo Vranove nad Topľou s celkovou výmerou 140 000 m² na výstavbu priemyselných výrobných hál a prevádzok.

Hrubý obrat priemyselných závodov v okrese začal v období 2015 až 2019 rásť rýchlejšie než v predchádzajúcom období, čo kopíruje celoslovenský trend v tejto oblasti.

Graf č. 18 Hrubý obrat priemyselných závodov v okrese Vranov nad Topľou (tis. €)²⁰⁾

Na území okresu sú zastúpené početné typy ložísk nerastných surovín. Najväčší význam pre hospodársku činnosť majú nerudné suroviny, najmä zeolity, cementárske sliene, stavebný kameň a tehliarska surovina. Ložiská zeolitov predstavujú najväčší surovinový zdroj okresu - Nižný Hrabovec, Majerovce a Kučín - Pusté Čemerné. Ďalším z hlavných surovinových zdrojov v okrese je stavebný kameň - andezit, ktorý sa ťaží vo Vechci a v Juskovej Voli. Tehliarska hlina je k dispozícii v ložiskách Bystré a Čemerné, cementárske sliene

²⁰⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pm3002rr/v_pm3002rr_00_00_00_sk.

v ložisku Skrabské. V okrese sú známe ložiská rumelky (ortuť) v lokalite Komárany – Merník, zemného plynu Višňov - Sečovská Polianka, kamennej soli Poša a riodacytu v Čičave.

V súčasnosti je na území okresu Vranov nad Topľou 15 chránených ložiskových území. V 10 lokalitách okresu sa nachádza 22 prameňov minerálnych vôd, ktoré sa využívajú iba pre miestne potreby.

V západnej a severovýchodnej časti okresu silne prevláda lesná krajina s prevahou lesného pôdneho fondu. V údolí Tople a Ondavy, ako aj v oblasti Východoslovenskej roviny má krajina poľnohospodársky charakter. Lesy pokrývajú 36 % územia okresu, z hľadiska zastúpenia drevín 85 % tvoria dreviny listnaté.

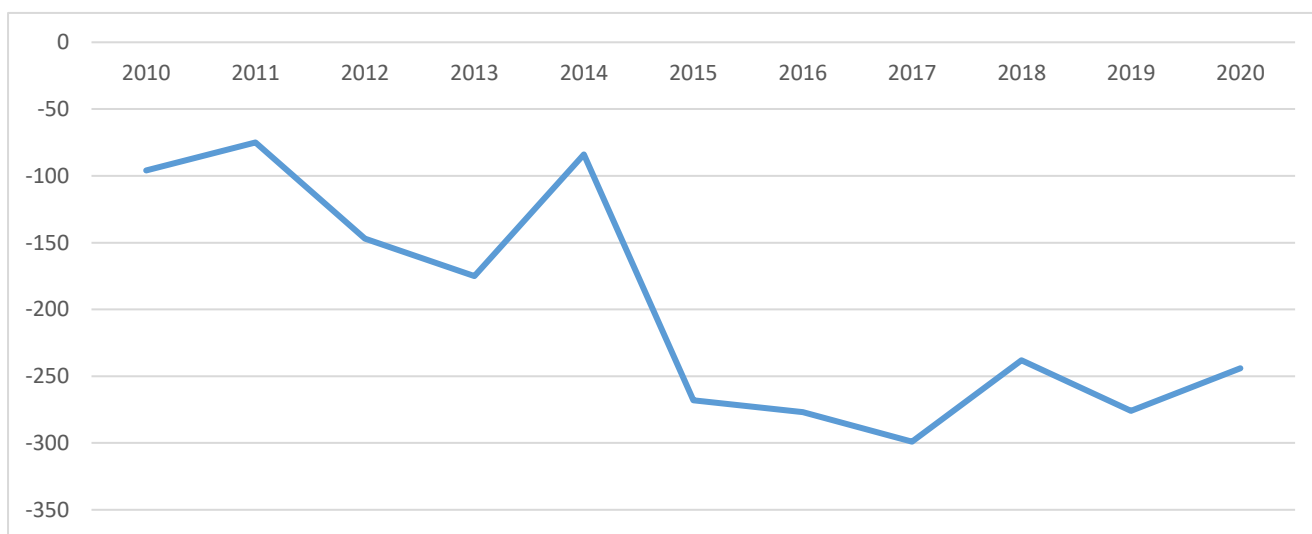
Slanské vrchy, ktorých časť sa rozprestiera na území okresu Vranov nad Topľou, sú významné nielen z hľadiska turistiky, ale aj z hľadiska botanického, zoologického a geologického. Na ich teritóriu sa nachádzajú 2 národné a 4 prírodné rezervácie, 3 chránené areály a 5 prírodných pamiatok, v ktorých sa nachádza veľké množstvo chránených prírodných druhov a takmer kompletná poľovná fauna Slovenska.

Poľnohospodárska pôda je na výmere 34 000 ha, z toho 22 000 ha predstavuje orná pôda. V okrese hospodári 15 poľnohospodárskych družstiev, 18 samostatne hospodáriacich roľníkov, 4 spoločnosti s ručením obmedzeným a 1 výrobná spoločnosť. Z celkového množstva 28 922 ha lesného pôdneho fondu hospodári na 6509 ha 80 spoločností, 79 súkromných vlastníkov na 1 862 ha. Výrobou krmných zmesí sa zaoberá firma Poľnonákup Vranov nad Topľou, s.r.o. Najpestovanejšími obilninami sú pšenica, jačmeň, raž a ovos, na juhu sa darí cukrovej repe, na severe zemiakom. Najväčšie plochy pre pestovanie krmovín zaberá lucerna, menej už ďatelina a krmná repa. Živočišna výroba prevláda nad rastlinnou. V záujme prežitia poľnohospodárstva a poľnohospodárskych podnikov je nutné zabezpečiť celkovú reštrukturalizáciu výrobného procesu a zabezpečiť plánovanú výrobu jednotlivých komodít podľa potrieb trhu.

1.5. Migrácia

Migrácia z okresu Vranov nad Topľou zaznamenáva z dlhodobého hľadiska negatívny trend. Mimo hraníc okresu sa sťahuje každoročne väčší počet ľudí než do okresu prichádza. V období posledných 10-tich rokov (2010 - 2020) iba v dôsledku migrácie klesol počet obyvateľov okresu Vranov nad Topľou o 2 179 obyvateľov. Tento trend celkovo kopíruje situáciu v kraji. Z okresu sa sťahujú najmä mladí ľudia v produktívnom veku. Najčastejšie odchádzajú ľudia z okresu do Bratislavy, Košíc a do okresu Pezinok.

Graf č. 19 Migračné saldo v okrese Vranov nad Topľou²¹⁾

Migrácia medzi okresmi a kraji sa do veľkej miery negatívnym spôsobom viaže aj na vlastníctvo nehnuteľností. V tejto oblasti je SR krajinou, na európske pomery, s nadmerným podielom nehnuteľností

²¹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

v osobnom vlastníctve. V rámci krajín EÚ je Slovensko s podielom 90,9 % treťou krajinou v poradí s najvyšším podielom obydľí v osobnom vlastníctve.

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že migrácia osôb v produktívnom veku mimo hraníc z okresu prebieha v stále vyššej miere a to aj napriek významnej prekážke v podobe vlastníctva nehnuteľností v týchto okresoch. Ďalšie informácie k tejto téme sú uvedené v časti bývanie a infraštruktúra.

1.6. Dopravná infraštruktúra

Okres Vranov nad Topľou sa rozkladá vo východnej časti východného Slovenska, v severozápadnom výbežku Východoslovenskej nížiny. Z geografického hľadiska zaberá územie v predhorí Nízkyh Beskýd na Východoslovenskej pahorkatine v oblasti stredného toku rieky Tople a Ondavy. Svojím južným okrajom zasahuje do Východoslovenskej nížiny a prirodzenú západnú hranicu tvorí hrebeň Slanských vrchov.

Územím priamo prechádza cesta 1. triedy I/18 (Žilina – Michalovce), cesta I. triedy I/15 (Vranov nad Topľou – Stropkov) s napojením na I/79 (Vranov nad Topľou – Trebišov – Slovenské Nové Mesto). Tým je územie veľmi dobre napojené cestnými komunikáciami smere východ – západ i sever – juh. To vytvára dobrú cestnú dopravnú dostupnosť nielen v rámci Slovenska, ale cez I/21 a hraničný priechod Vyšný Komárnik aj do Poľska, resp. cez I/79 a hraničný priechod Slovenské Nové Mesto do Maďarska.

Územím okresu neprechádza diaľnica ani rýchlostná komunikácia. Najbližšie napojenie na diaľničnú sieť je možné v krajskom meste Prešov (vzdialenosť z okresného mesta Vranov nad Topľou - takmer 50 km).

Dominantnou dopravou na území je cestná doprava, na území sa nachádza 63 autobusových zastávok. Verejnú dopravu zabezpečuje z väčšej časti SAD, a.s. Humenné.

Okresom prechádza železničná trať Prešov – Vranov n. T. – Strážske – Humenné, ktorá prechádza oboma mestami a deviatimi obcami. V zmysle zadania generelu dopravnej infraštruktúry PSK patrí medzi trate vnútroštátneho a nadregionálneho významu a do času realizácie „Pobaltského koridoru" má aj medzinárodný význam s čiastočnou prevádzkou osobnej a nákladnej dopravy. Letisko Vranov – Čemerné patrí medzi letiská pre letecké práce v poľnohospodárstve, lesnom a vodnom hospodárstve.

Hustota cestnej siete je 0,378 km/km².

Tabuľka č. 3 Stav ciest v okrese Vranov nad Topľou podľa triedy cesty²²⁾

Trieda cesty	Dĺžka ciest (km)	Veľmi dobrý (km)	Dobrá (km)	Vyhovujúci (km)	Nevyhovujúci (km)	Havarijný (km)	Nevyhovujúci, alebo havarijný (km)	Nevyhovujúci, alebo havarijný (%)
I.	79,811	54,422	1,423	0,101	8,984	14,881	23,865	29,90
II.	55,373	18,808	13,762	2,758	20,045	0,00	20,045	36,20
III.	155,774	75,899	47,008	21,042	11,781	0,044	11,825	7,59

V okrese Vranov nad Topľou je 9 cyklotrás, ktoré majú spolu 118 km. Cyklotrasy možno nájsť hlavne v Slanských vrchoch. Medzi dlhšie, ale terénne nenáročnejšie trasy, patrí Vranovský cyklookruh s dĺžkou cez 32 km a prevýšením nie viac ako 80 m. Trasa vedie cez dediny, prevažne po cestách II. a III. triedy s minimálnou automobilovou premávkou s mierne zvlňeným profilom terénu. Asi tretina dĺžky chodníka vedie po účelových poľných alebo lesných cestách. Je dobre značený (modrá značka) a zakreslený aj v dostupných turistických mapách.

²²⁾ https://www.ssc.sk/files/documents/shv/hl_prehl_ciest-2020.pdf.

1.7. Cestovný ruch

Medzi významné potenciály územia okresu z hľadiska cestovného ruchu možno zaradiť kombináciu prírodných daností – klímy, zdrojov termálnych vôd, cenných biotopov a reliéfu.

Medzi najvýznamnejšie atrakcie v cestovnom ruchu patria:

- Veľká Domaša - viacúčelové vodné dielo, vodná nádrž v okrese Vranov nad Topľou. Nazýva sa aj Zelená perla východného Slovenska. Vodná nádrž Domaša leží v Ondavskej vrchovine, v doline Ondavy a dvoma tretinami plochy sa rozkladá na území okresu Vranov nad Topľou, iba severná časť zasahuje do okresu Stropkov. Celá nádrž má veľký vodohospodársky význam s polyfunkčným charakterom: regulácia prítokov vôd do Východoslovenskej nížiny, zásobáreň úžitkovej vody a využitie na rekreačné účely. Plocha nádrže je 14,22 km², dĺžka 14 km, maximálna šírka 4 km, maximálna hĺbka 25 m.
- Rekreačné strediská v lokalite Domaše - brehy vodnej nádrže poskytujú priestor piatim rekreačným strediskám: Dobrá, Poľany - Monika, Holčíkovce - Eva, Nová Kelča - Krym a Valkov – Tišava (okres Stropkov). Každé stredisko je zaujímavé niečím iným, ale v súčasnosti je nutné zabezpečiť skvalitnenie poskytovaných služieb, zabezpečiť rozšírenie služieb a vznik nových doplnkových služieb z dôvodu zatraktívnenia a zvýšenia návštevnosti rekreačnej oblasti.
- Kaštieľ Hanušovce nad Topľou - architektonickou dominantou východoslovenského mestečka Hanušovce nad Topľou je renesančno-barokový kaštieľ, ktorého charakteristickými črtami sú výrazné nárožné veže a bohatá štuková výzdoba interiéru a fasády kaštieľa. Kaštieľ je v súčasnosti sídlom Vlastivedného múzea s cennou historickou a prírodovedeckou expozíciou so zameraním na územie okresu Vranov nad Topľou. Súčasťou areálu kaštieľa je rozľahlý pamiatkovo chránený prírodno-krajinársky park- archeopark jedinečné archeologické múzeum pod holým nebom.
- Hrad Čičva a okolie - v katastri obce Sedliská, 8 km severovýchodne od Vranova nad Topľou. Nachádza sa tu hrobka a hroby členov rodiny Hadik-Barkoczy, kameňolom, archeologické nálezisko.
- Bazilika Minor Narodenia Panny Márie z hľadiska architektonického vývoja predstavuje typ neskorogotickej monumentálnej sakrálnej stavby. Dnešná jednotná baroková výzdoba interiéru pochádza z prvej polovice 18. storočia. V centre oltárnej nadstavby je umiestnený obraz Panny Márie. Je to olejová maľba na plátne s výškou 60 cm a šírkou 40 cm. Obraz patrí k typu elensis – Matky Božej Láskevkej.
- Dubnické opáľové bane. Obec Zámotov je východnou obcou do Slanských vrchov a opáľového územia z východnej strany regiónu. O Dubnických opáľových baniach môžeme povedať, že sú svetovým unikátom. Nikde na svete nie je možné nájsť miesto, kde by sa opál ťažil bankským spôsobom tak dávno a v takom rozsahu ako práve na východnom Slovensku. Predtým, než sa objavili opáľové náleziská v Mexiku a Austrálii, boli východoslovenské opáľové bane jediným miestom na svete, kde sa opály ťažili.
- Slanské vrchy - pešie a cyklistické turistické trasy, vrcholy ako turistické ciele, lesné a lúčne biotopy, fauna a flóra, náučné chodníky, minerálne pramene a studničky, chránené prírodné územia, poľovníctvo, vojenská história a SNP.

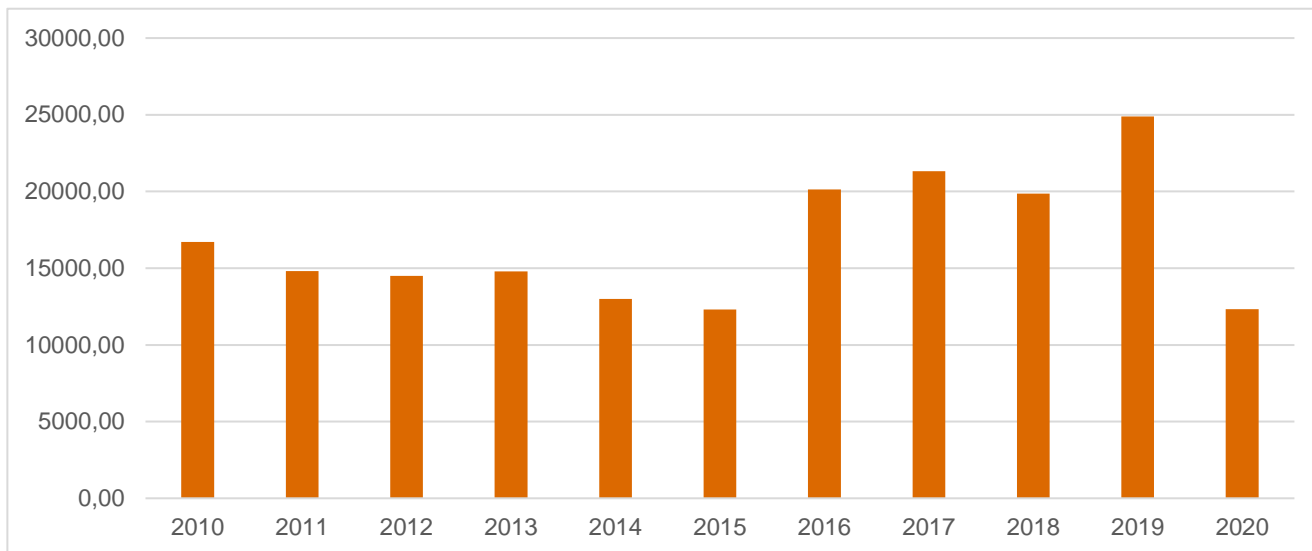
Ubytovacie zariadenia v okrese Vranov nad Topľou tvoria 2,91 % z celkového počtu ubytovacích zariadení v PSK.

Z celkového počtu návštevníkov v kraji tvorili návštevníci v okrese Vranov nad Topľou len 1,88 %. V okrese sa nachádza 24 ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou lôžok 961. Počet návštevníkov v týchto zariadeniach bol v roku 2020 v absolútnych číslach - 12 318 osôb. Počet prenocovaní návštevníkov tvoril 30 924 osôb.

Z hľadiska kapacít a výkonov ubytovacích zariadení možno konštatovať, že vzhľadom na veľkosť okresu Vranov nad Topľou, je cestovný ruch v porovnaní s ostatnými okresmi rozvinutý veľmi slabo. Podiel ubytovacích zariadení v okrese Vranov nad Topľou na celkových výkonoch kraja je len 2,9 %.

Návštevnosť začala postupne rásť od roku 2015, avšak v roku 2020 sa aj vplyvom pandémie prepadla na najnižšiu hodnotu za posledných 10 rokov, čo je v protiklade so všeobecným trendom zvýšenia miery turistického ruchu v rámci Slovenska v sezóne 2020.

Graf č. 20 Počet návštevníkov v okrese Vranov nad Topľou²³⁾

1.8. Bývanie a infraštruktúra

Domácnosti v PSK vykazujú na základe zisťovaní EU SILC nadpriemerný podiel výdavkov na bývanie z celkových čistých výdavkov v porovnaní s priemerom za SR. Rovnako aj tu platí slovenský trend zvyšovania podielu obydľí v osobnom vlastníctve.

Na území okresu prevláda zástavba rodinných domov s jedným bytom, ktoré tvoria podiel 60,34 %. Druhú najväčšiu skupinu tvoria bytové domy s tromi a viacerými bytmi. V okrese Vranov nad Topľou sa ich nachádza až 34,91 %.

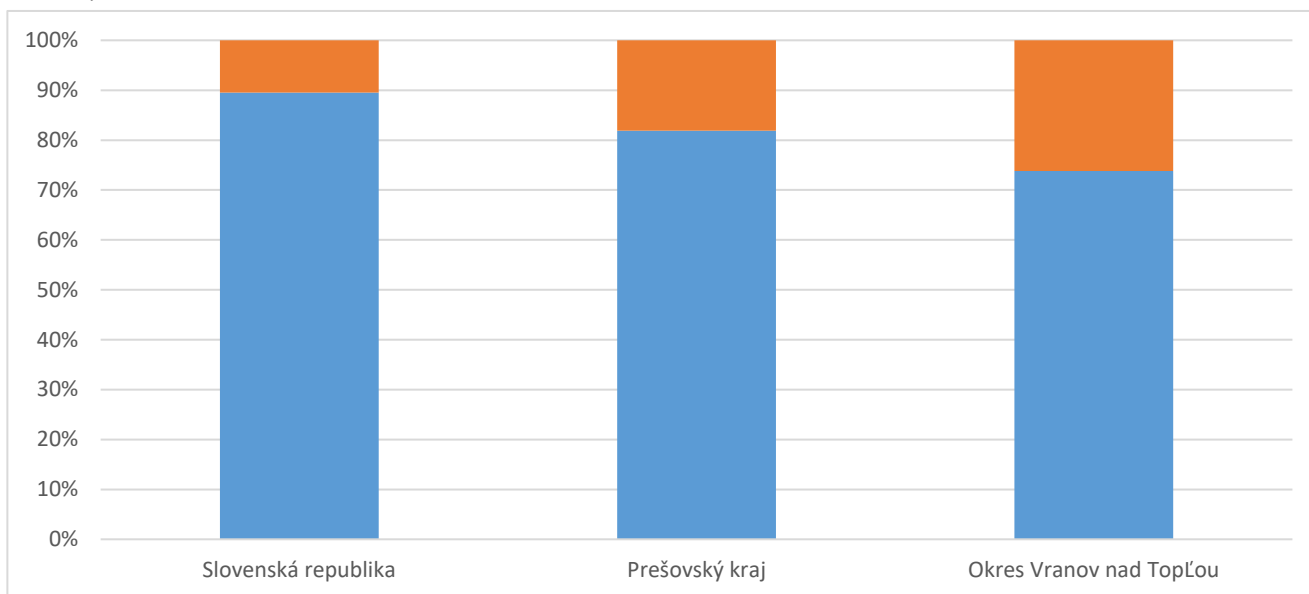
Neobývané byty tvoria 6,47 % z celkového počtu bytov v okrese, čo je o 2 % menej oproti celkovej situácii v kraji.

Vybudovaný verejný vodovod v okrese Vranov nad Topľou malo v roku 2019 iba 73,80 % obyvateľov, čo je výrazne pod mierou pokrytia vodovodom v kraji, kde zaznamenávame až 81,90 % pripojenosť. Miera pripojenosti k vodovodu v SR je 89,5 %.

Úroveň zásobovania pitnou vodou v jednotlivých okresoch PSK je veľmi rozdielna. Najnižší podiel zásobovaných obyvateľov v rámci PSK je dlhodobo v okrese Vranov nad Topľou, kde takmer polovica obyvateľov je zásobovaná pitnou vodou z domových studní s nevyhovujúcou kvalitou. Podobne nepriaznivý stav je aj v okrese Sabinov a Stropkov. Voda v okrese Vranov nad Topľou je zdravotne nevyhovujúca najmä pre zvýšený obsah dusičnanov a mikrobiologickú závadnosť.

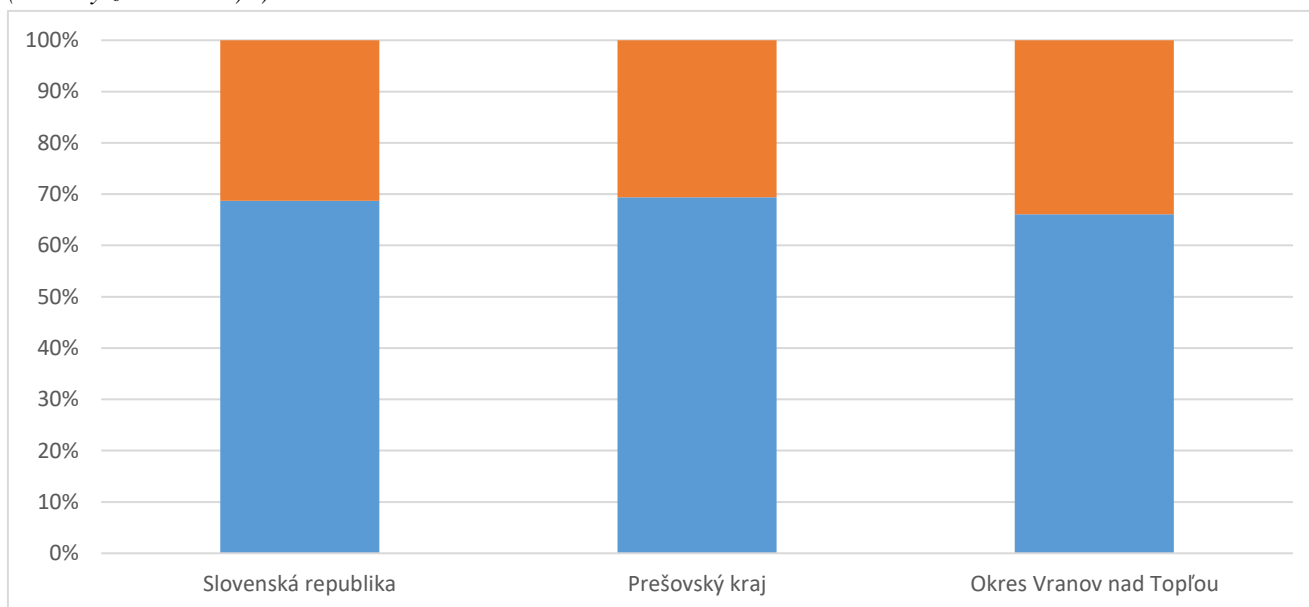
²³⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/cr3002rr/v_cr3002rr_00_00_00_sk.

Graf č. 21 Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v okrese Vranov nad Topľou, SR a PSK (hodnoty za rok 2019)²⁴

V rámci okresov PSK vykazuje 1 zo 4 najnižších úrovní napojenia na verejnú kanalizáciu aj okres Vranov nad Topľou. Na verejnú kanalizáciu s ČOV bolo v roku 2019 pripojených 66,10 % obyvateľov okresu, čo je až o 14 % menej oproti miere pripojenosti v Prešovskom kraji a takmer o 23 % menej oproti miere pripojenosti SR.

Graf č. 22 Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v okrese Vranov nad Topľou, SR a PSK (hodnoty za rok 2019)²⁵

1.9. Marginalizované komunity

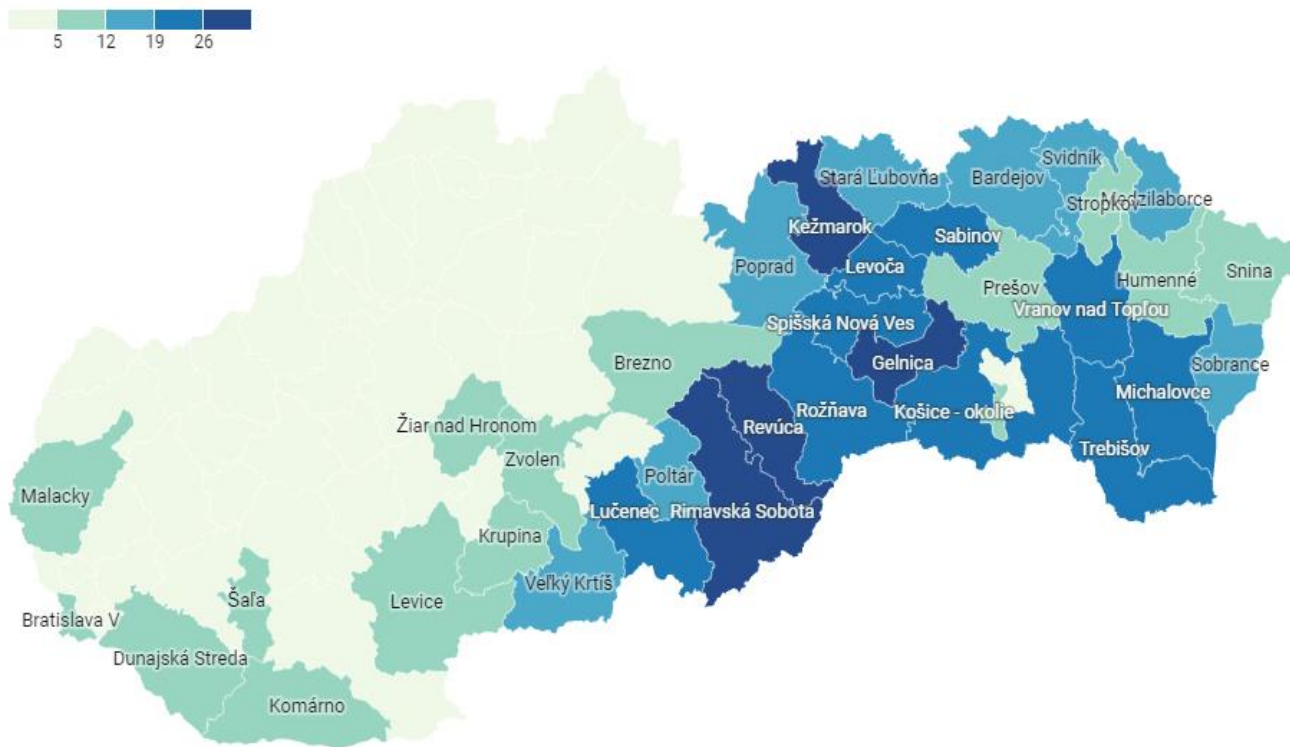
V okrese sú podľa sčítania obyvateľov domov a bytov (údaje z roku 2011) sú v okrese významne zastúpené (okrem majoritnej slovenskej) ďalšie 2 národnosti, a sice rómska s 8,69 % zastúpením a česká so 0,43 %.

²⁴) http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

²⁵) http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

Na základe kvalifikovaného odhadu z Atlasu rómskych komunít 2019 je rómske obyvateľstvo v okrese Vranov nad Topľou zastúpené podielom 24,5 %. Až 22 % obyvateľov okresu žije v takzvaných MRK. Ide o lokality, v ktorých žijú obyvatelia, kategorizovaní pri zbere dát zástupcami obce ako Rómovia, v podmienkach koncentrovanej chudoby, to znamená deprivácii v oblasti typu a kvality bývania, pokrytia základnou infraštruktúrou, ako aj dostupnosti verejných služieb.

Mapa č. 2 Podiel rómskeho obyvateľstva na obyvateľstve okresov SR²⁶⁾

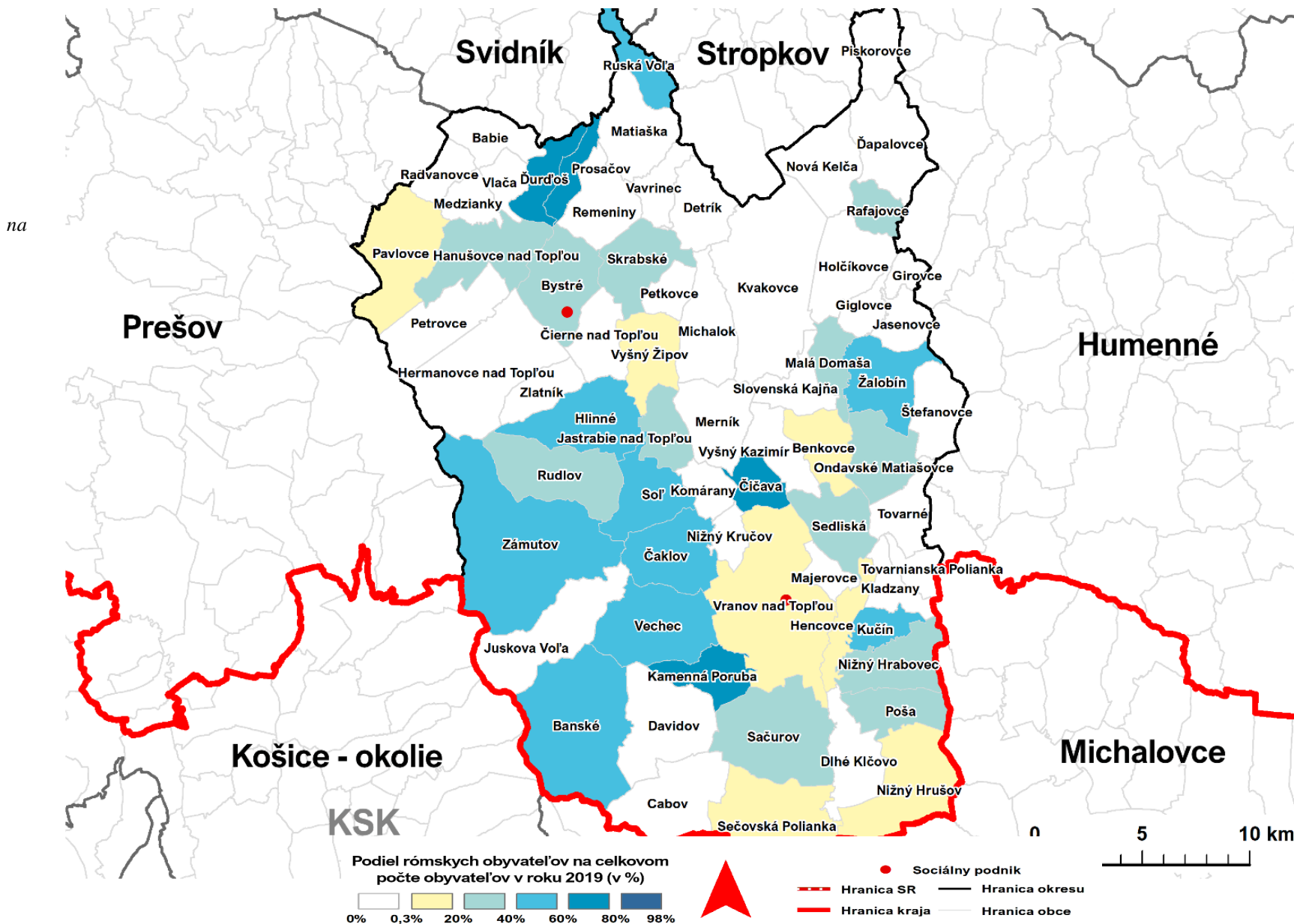

Z celkového počtu 68 obcí okresu bolo do Atlasu rómskych komunít zaradených 32 obcí, čo indikuje, že 47 % obcí v okrese Vranov nad Topľou disponuje časťami, ktoré sú na tom z hľadiska dostupných indikátorov kvality života ešte horšie, ako je štandardom u ich bežných obyvateľov. Z uvedených 68 obcí je 11 takých, kde marginalizované rómske obyvateľstvo tvorí 50% a viac celkového obyvateľstva.

V obciach Čičava, Ďurďoš a Kamenná Poruba predstavuje podiel MRK 71 - 80 % obyvateľov obcí. Najväčšie marginalizované komunity žijú v obciach Zámutov (1701 - 1800 obyvateľov), Soľ (1501 - 1600 obyvateľov) a Čaklov (1401 - 1500 obyvateľov). V meste Vranov nad Topľou tvorí komunitu na okraji mesta 1501 - 1600 obyvateľov MRK, ďalších 401 - 500 príslušníkov MRK žije vo vnútri mesta.

²⁶⁾ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>.

Mapa č. 3 Podiel rómskeho obyvateľstva na celkovom počte obyvateľov okresu Vranov nad Topľou v roku 2019 (spracované MIRRI SR základe údajov zo ŠÚSR)

Tabuľka č. 4 Sociálne služby v obciach v Atlase rómskych komunit 2019²⁷⁾

Obec	Počet obyvateľov	Podiel Rómov	Nizkoprahó vé demé centrum	Integráčné centrum	Komunitné centrum	Ubytovňa	Zariadenie núdzového byvania	Nočľaháren	Útulok	Domov „na pol ceste“	Stredisko osobnej hygieny	Práčovňa	Opatrovateľská služba
Banské	1841	41%-50%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Benkovce	543	11%-20%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Bystré	2762	21%-30%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Čaklov	2612	51%-60%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Čičava	1269	71%-80%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Ďurďoš	250	71%-80%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Hanušovce nad Topľou	3860	21%-30%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Hencovce	1236	11%-20%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Hlinné	1836	51%-60%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Jastrabie nad Topľou	472	31%-40%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Kamenná Poruba	1480	71%-80%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Kučín	545	51%-60%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Malá Domaša	587	31%-40%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Nižný Hrabovec	1663	21%-30%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Nižný Hrušov	1518	1%-10%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Ondavské Matiašovce	820	31%-40%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Pavlovce	792	1%-10%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Poša	930	31%-40%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Prosačov	222	61%-70%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Rafajovce	171	21%-30%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Rudlov	688	31%-40%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Ruská Voľa	95	51%-60%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Sačurov	2400	31%-40%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno	Nie
Sečovská Polianka	2729	11%-20%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Sedliská	1431	21%-30%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Skrabské	780	31%-40%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Soľ	2577	51%-60%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno

²⁷⁾ <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>.

Vehec	2920	51%- 60%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Vranov nad Topľou	22071	1%- 10%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Áno	Áno	Nie	Nie	Áno
Vyšný Žipov	1183	11%- 20%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie
Zámutov	3217	51%- 60%	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Áno
Žalobín	850	41%- 50%	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie	Nie

V obciach, v ktorých žijú obyvatelia MRK, sú v minimálnej miere zastúpené sociálne služby. Ďalšie špeciálne služby zamerané na prácu príslušníkov marginalizovaných komunit a s marginalizovanými komunitami tiež nie sú samozrejmou.

V okrese sídlia 3 registrované sociálne podniky (všetky integračné). Všetky sídlia v obciach (mestách) uvedených v Atlase rómskych komunit 2019 - v Nižnom Hrabovci, Bystrom a vo Vranove nad Topľou.

1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu

Najvýznamnejšie faktory vyplývajúce z analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu:

1. V oblasti demografického vývoja:

- prevaha obyvateľstva v predproduktívnom veku,
- najnižší podiel osôb v poproduktívnom veku v rámci kraja,
- vývoj počtu obyvateľov má mierne klesajúci trend,
- odliv mladých kvalifikovaných ľudí mimo okres.

2. V oblasti nezamestnanosti:

- miera nezamestnanosti je dlhodobo nad slovenským priemerom,
- 3. najvyššia miera nezamestnanosti v rámci kraja,
- spomedzi UoZ je najviac UoZ s ukončeným základným vzdelaním,
- viac ako 54 % dlhodobo nezamestnaných občanov z celkového počtu UoZ - druhý najvyšší podiel dlhodobo evidovaných UoZ v rámci PSK.

3. V oblasti vzdelávania:

- zaškolenosť 5-ročných detí vo výške 76 %,
- dominancia obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou,
- podiel UoZ so stredným odborným a všeobecným vzdelaním tvorí 42 % UoZ.

4. V oblasti podnikateľského prostredia a príjmov:

- priemerná hrubá mesačná mzda jedna z najnižších v rámci SR, 6.najnižšia v rámci kraja,
- nízka atraktivita územia pre investorov,
- potenciál pre rozvoj poľnohospodárstva,
- v okrese sú 4 veľké podniky s počtom zamestnancov nad 250,
- každoročný nárast počtu podnikov a živnostníkov v okrese,
- prevaha podnikov spĺňajúcich veľkostnú kategóriu malý podnik (do 49 zamestnancov).

5. V oblasti migrácie:

- dlhodobo negatívne migračné saldo.

6. V oblasti dopravnej infraštruktúry:

- územie okresu dobre napojené cestnými komunikáciami v smere východ - západ a sever - juh,
- absencia diaľnice a rýchlostnej komunikácie,
- okresom prechádza železničná trať s medzinárodným významom.

7. V oblasti cestovného ruchu:

- potenciál na rozvoj cestovného ruchu – kultúrny, prírodný,
- dominantou cestovného ruchu je vodná nádrž Domaša,
- geografická blízkosť s Poľskom,
- dobré podmienky pre rozvoj cykloturistiky, agroturistiky.

8. V oblasti bývania a infraštruktúry:

- nízka miera napojenia na verejnú kanalizáciu.

9. V oblasti marginalizovaných komunit:

- vysoké zastúpenie MRK (24,5 % obyvateľov),
- 32 obcí zo 68 v Atlase rómskych komunit,
- nedostatočné pokrytie sociálnymi službami a sociálnymi službami pre marginalizované komunity v obciach s vysokým zastúpením MRK,
- dlhodobá nezamestnanosť v MRK komunitách, nízka uplatniteľnosť obyvateľov MRK na trhu práce,
- vysoký podiel MRK žijúcich v segregovaných koncentráciách,
- prítomnosť registrovaných integračných sociálnych podnikoch (3) – nízky počet vzhľadom na priestor pre uplatnenie.

2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPEĽOU

Hlavným impulzom pre spracovanie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou je dlhodobé hospodárske a ekonomické zaostávanie regiónu, vysoká miera nezamestnanosti, slabá koordinácia a spolupráca subjektov, ako aj možnosť reagovať na nové výzvy programového obdobia EÚ fondov na roky 2021 - 2027, tiež zámer zmierniť identifikované špecifické problémy s cieľom dosiahnuť celkový územný rozvoj v okrese Vranov nad Topľou.

V rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou bola vytvorená expertná pracovná skupina, vytvorenie ktorej iniciovalo MIRRI SR a členmi ktorej boli aj zástupcovia Okresného úradu Vranov nad Topľou, Úradu PSK, Prešovskej univerzity, Úradu splnomocnenca vlády SR pre MRK, zástupcovia miestnych akčných skupín a ďalších sociálno-ekonomických partnerov v území. Touto pracovnou skupinou a jej členmi boli identifikované potenciály rozvoja v okrese Vranov nad Topľou. Zároveň boli identifikované problémy a výzvy, ktoré sú považované za potenciálne prekážky v rozvoji okresu Vranov nad Topľou.

Tabuľka č. 5 Potenciály rozvoja a problémy a výzvy identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji

OBLASŤ	POTENCIÁLY ROZVOJA	PROBLÉMY A VÝZVY
Zamestnanosť a Podnikanie	Dostatok pracovnej sily avšak prevažne nízkokvalifikovanej, bez kvalifikácie, so slabými pracovnými návykmi.	Miera nezamestnanosti je dlhodobo nad slovenským priemerom.

	Rastúci počet MSP, živnostníkov, ktorí na základe zhodnotenia lokálnych zdrojov vo všetkých sektoroch môžu pre okres znamenať potenciál pre ekonomický rozvoj.	Prevaha UoZ prevažne len so základným vzdelaním.
	Vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku ako možný budúci katalyzátor rozvoja okresu pri vytvorení vhodných podmienok pre život v okrese.	Migrácia mladých kvalifikovaných mimo okres.
	Vysoký podiel obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou.	Nezamestnanosť marginalizovaných ľudí ohrozených sociálnou exklúziou, nízkokvalifikovaní ľudia, alebo ľudia bez kvalifikácie, dlhodobo nezamestnaní.
	Záujem o sociálne podnikanie.	Nedostatok kapitálu na rozvoj podnikateľskej činnosti a podpory tvorby nových pracovných miest.
	Potenciál tvorby nových pracovných miest v oblasti poľnohospodárstva, cestovného ruchu.	Nedostatočné využívanie lokálnych a regionálnych zdrojov k podpore miestneho ekonomického rozvoja.
		Nedostatok pracovných príležitostí v území a s tým súvisiaca emigrácia prevažne mladého obyvateľstva za lepšími podmienkami a prácou. Absencia prepojenia poľnohospodárskej prvovýroby so spracovateľským priemyslom.
Cestovný ruch	Bohatý prírodný potenciál - najmä vodná plocha Domaša a Slanské vrchy.	Nedostatočný rozvoj cestovného ruchu (vzhľadom na predpoklady a potenciál rozvoja v riešenom území).
	Kultúrno - historický potenciál - kultúrno-historické pamiatky v celom regióne: neskorogotický rímskokatolícky kostol Bazilika Minor Narodenia Panny Márie , kostol v Novej Kelči, zrúcaniny hradu Čičva so zachovanou hrobkou, kaštiele v Majerovciach, Hanušovciach nad Topľou, Nižnom Hrabovci, Vyšnom Žipove, Nižnom Hrušove a pod.	Nízka úroveň turistickej návštevnosti okresu.
	Folklór a remeslá.	Nízka, takmer žiadna tvorba inovatívnych produktov cestovného ruchu.
	Potenciál pre rozvoj agroturizmu a vidieckej turistiky.	Nízky počet a kvalita ubytovacích zariadení v cestovnom ruchu.
	Cezhraničná spolupráca s Poľskom	Nízka prepojenosť produktov cestovného ruchu na území na miestnej a regionálnej úrovni.
	Existujúce zariadenia a atrakcie v cestovnom ruchu – potenciál pre ich prepojenie a doplnenie.	Nedostatočná infraštruktúra pre trávenie voľného času pre turistov.
	Potenciál pre vytvorenie komplexného produktu v cestovnom ruchu.	Nedostatočná koordinácia podnikateľov v cestovnom ruchu.
	Zachovalá príroda a ekologicky čisté prostredie	Absencia, resp. nízke zastúpenie komplexnej ponuky služieb cestovného ruchu s možnosťou ich celoročného využívania.
	Vhodné podmienky na rozvoj cykloturistiky.	Neatraktivnosť verejných priestranstiev v obciach, absencia oddychových zón a možností trávenie voľného času.

Doprava a dostupnosť	Dobré železničné spojenie.	Znižujúci sa počet autobusových a vlakových spojov do väčších centier v okolí, strata autobusových spojení obcí v periférnych častiach územia (2 autobusy počas pracovného týždňa, žiaden cez víkend).
		Nekvalitná cestná infraštruktúra - predovšetkým cesty III. triedy, cesta II. triedy Hanušovce nad Topľou – Giraltovce
		Chýbajúca priama napojenosť okresu na diaľnice a rýchlostné cesty, s čím súvisí aj slabá atraktivita okresu pre investorov.
		Zlý technický stav miestnych komunikácií.
		Slabá dopravná obslužnosť dôležitých bodov cestovného ruchu. Nedostatočná sieť cyklociest.
Vzdelávanie	Dostatočná sieť základných a stredných škôl.	Nízka úroveň vzdelania najmä v MRK - Vysoký počet žiakov so základným vzdelaním, resp. s neukončeným úplným základným vzdelaním (9. ročníkom)
	Inovatívny potenciál odborného školstva, ktorý je potrebné zosúladiť s dopytom na trhu práce a regionálnou ekonomikou.	Nedostatok možností duálneho vzdelávania v spolupráci s komunálnymi, či súkromnými firmami v okrese. Nedostatočná podpora duálneho vzdelávania.
		Malá účasť detí z MRK na predprimárnom vzdelávaní – nedostatočné kapacity, neochota rodičov. Nedostatočná kapacita základných a materských škôl
Marginalizované rómske komunity	Záujem o rozvoj sociálneho podnikania.	Vysoký podiel obyvateľstva MRK žijúcich v segregovaných koncentráciách, ďalšie problémy úzko prepojené s prítomnosťou MRK v obciach: nízka kapacita škôl, kvalita bývania, zdravie, marginalizácia príslušníkov MRK väčšinovou populáciou
	Dostatok pracovnej sily, ktorú je možné využiť pri zlepšovaní infraštruktúry a podmienok pre život v rámci marginalizovaných komunít aj majority.	Zhoršujúca sa sociálna situácia niektorých skupín obyvateľstva.
	Rozvinutá práca s MRK.	Zlé životné podmienky znevýhodnených skupín obyvateľstva vrátane marginalizovaných rómskych komunít, ktoré sú prekážkou zapojenia na trh práce.
Základná infraštruktúra a životné prostredie		Menšie obce (severná časť okresu), ktorých finančné rozpočty neumožňujú zapojiť sa do finančne nákladných projektov (základná infraštruktúra)
		Nevybudovaná základná infraštruktúra v niektorých obciach, predovšetkým v menších obciach do 500 obyvateľov (vodovod, kanalizácia, ČOV).

		Vysoký podiel domácností vykurujúci tuhými palivami.
		Jedna z najnižších napojeností obyvateľov na verejnú kanalizačnú sieť v rámci SR.
		Najnižší podiel zásobovania pitnou vodou v rámci PSK.
		Chýba protipovodňová ochrana.
		Nedobudovaná technická a environmentálna infraštruktúra umožňujúca udržateľný rozvoj ekonomických aktivít v okrese.
Zdravotníctvo a sociálne služby		Nízke zastúpenie a dostupnosť sociálnych služieb pre všetkých obyvateľov okresu.
		Nízka kvalita zdravotných služieb.
Demografické problémy		Odliv mladých ľudí z regiónu.
		Nízke percento osôb s vysokoškolským vzdelaním.
		Veľký počet obcí s malým počtom obyvateľov.
Administratívne problémy regionálneho rozvoja		Podpora len vytvárania pracovných miest, nie udržania.
		Nedostatočné informácie a vedomie ohľadom možnosti získania nenávratných finančných príspevkov.
		Chýbajúce kapacity, ktoré by umožnili efektívnejšie čerpanie externých zdrojov rozvoja regiónu.

3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOH NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPLĎOU

Návrh opatrení a úloh na zabezpečenie realizácie a plnenia Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou má cieľ zabezpečiť vyššiu efektívnosť využitia regionálneho príspevku na podporu najmenej rozvinutých okresov. Plán rozvoja NRO Vranov nad Topľou, jeho analytická časť vychádza z podkladov z relevantných zdrojov, a to zo zistených dát Štatistickým úradom SR, databáz Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny a iných, ktoré je žiaduce monitorovať pre dosiahnutie pokroku aspoň raz ročne. Plán rozvoja NRO Vranov nad Topľou vychádza taktiež z identifikovaných a reálnych potrieb a mal by byť hodnotený predpokladaný a aj reálny prínos. Projekty, ktoré majú byť podporené formou regionálneho príspevku musia mať podporu v hodnotiacich kritériách. Na zabezpečenie plnenia Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou je nutný monitoring, ktorý je popísaný bližšie v časti 7. Monitorovanie a hodnotenie plánu rozvoja.

3.1. Súlad so strategickými dokumentami

Proces tvorby Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja PSK a IÚS prebieha súbežne a v súčasnosti je v štádiu spracovanej vstupnej správy, v rámci ktorej je stanovená vízia rozvoja do roku 2030: „Prešovský kraj – región poskytujúci svojim obyvateľom rovné šance a všestranné možnosti rozvoja, rozumne využívajúci svoj vnútorný potenciál pri podpore regionálnej ekonomiky s ohľadom na udržateľné využívanie zdrojov“, hlavný cieľ: „Vytvoriť podmienky pre vyvážený územný rozvoj kraja a zvyšovanie kvality života jeho obyvateľov“. Stanovené sú tiež 4 priority:

- Priorita 1 Inovatívna a konkurencieschopná regionálna ekonomika,

- Priorita 2 Životné podmienky obyvateľov kraja,
- Priorita 3 Rozvinutá infraštruktúra a energetika v priaznivom životnom prostredí,
- Priorita 4 Strategické riadenie územia a územne vyvážený rozvoj.

Veľkou zmenou pri príprave Partnerskej dohody SR a programov SR na roky 2021 - 2027 je zmena princípu poskytovania príspevkov (z pôvodného zhora nadol) na zdola nahor, z čoho vyplýva väčšia zodpovednosť územnej (krajskej) samosprávy pri vytváraní IÚS a zásobníka projektov. PSK zatiaľ identifikoval potenciálne zameranie siedmich IPB, ktoré budú precizované po finalizácii metodiky OP Slovensko, aj v kontexte budúcich finančných alokácií v jednotlivých špecifických cieľoch.

So samotnými okresmi sa pri tvorbe dokumentu nepracuje. Kraj pri tvorbe týchto dokumentov je „rozdelený“ na 3 SPR, pričom okres Vranov nad Topľou je súčasťou SPR Horný Zemplín. Tomuto SPR je priamo určený IPB:

C: Rozvoj dopravnej obslužnosti na území PSK v najmenej rozvinutých okresoch SPR Šariš a SPR Horný Zemplín. Tento IPB sa zameriava na:

- a) dopravné riešenia, predovšetkým pod záštitou národnej úrovne v kontexte výstavby kľúčovej dopravnej tepny R4 s napojením na sieť TEN-T, ale aj modernizáciu ostatných ciest I., II. a III. triedy, vrátane integrovaného dopravného systému vo verejnej doprave v spolupráci s Integrovaným dopravným systémom Východ a Správy a úpravy ciest PSK v zmysle koncepčných strategických dokumentov,
- b) identifikácia a podpora území priemyselnej infraštruktúry a podpornej administratívnej infraštruktúry v úzkej spolupráci so Slovenskou agentúrou pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO) a Ministerstvom hospodárstva SR.

Okresu sa dotýkajú tiež IPB:

A - Stabilizácia ľudských zdrojov PSK. Tento IPB sa zameriava na posilnenie spoločného centra vedy, inovácií a vzdelávania pod záštitou Prešovskej univerzity a Fakulty výrobných technológií Technickej univerzity v Košiciach, s prepojením vzdelávania a podnikateľskej praxe, s orientáciou na zvýšenie šancí a príležitostí v zamestnanosti. Tento IPB zahŕňa projektové zámery v oblasti:

- a) technickej: napr. vybudovanie výskumno-vzdelávacieho centra, inovatívneho nedeštruktívneho testovania základných materiálov, polotovarov, transferu poznatkov z výskumu digitalizácie, reverzného inžinierstva, biodegradovateľných materiálov a i., zelených agro-tém zameraných na ochranu biodiverzity, vôd, pôdneho fondu a i.,
- b) pedagogickej a sociálnej: centrum medziregionálnych štúdií, mapovanie nehmotného dedičstva regiónu, špecializovaného výukového laboratória creativelab, podporu osôb zo sociálne znevýhodneného prostredia a i.

B - Cirkulárna ekonomika a udržateľný rozvoj ako súčasť transformácie regionálnej ekonomiky PSK. Tento IPB sa zameriava vzhľadom na najvyššiu alokáciu zelených tém v OP Slovensko a v Pláne obnovy na viacero oblastí:

- a) energetiku: vytvorenie Regionálnych centier udržateľnej energetiky, obnoviteľné zdroje energie verejných budov,
- b) odpadové hospodárstvo: s cieľom trvalo udržateľného nakladania s odpadmi, zhodnocovanie komunálneho odpadu, recykláciu odpadových produktov,
- c) edukačno-výchovné aktivity na podporu prechodu na nízkouhlíkovú ekonomiku v PSK.

E - Sieť integračných centier PSK s dôrazom na rozvoj sociálnej ekonomiky. Tento IPB sa zameriava v spolupráci s rôznymi aktérmi (ako napr. Prešovská univerzita, Úrad práce, soc. vecí a rodiny, tretí sektor, Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity a ďalších) na tieto kľúčové projekty:

- a) vytvorenie siete integračných regionálnych centier PSK v súvislosti s priblížením a zaradením príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva na trh práce,
- b) vytvorenie siete a systému získania odbornej kvalifikácie a rekvalifikácie dospelých nezamestnaných príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva,
- c) klaster sociálnej ekonomiky PSK - sieť aktérov sociálnej ekonomiky na území PSK.

G - Zabezpečenie personálnych kapacít a technológií v oblasti IT, digitalizácie a dátovej analytiky vrátane osvetovej činnosti s dôrazom na územný rozvoj. Tento IPB sa zameriava na rozvoj a podporu digitalizácie. Digitalizácia je takisto jednou z priorit v Pláne obnovy, ako aj v OP Slovensko. Aj v tejto oblasti má PSK bohaté skúsenosti z projektu Iniciatíva Catching-up regions:

- a) koordinácia projektových činností, personálnych kapacít, dátového manažmentu v spolupráci s Prešovskou univerzitou,
- b) digitálna ekológia, smart metering a online riešenia na monitorovanie a predikciu spotrieb energií objektov PSK, v spolupráci s Fakultou výrobných technológií Technickej univerzity v Košiciach,
- c) podpora smart dopravy, rozvoj infraštruktúry smart nabíjacích staníc v PSK,
- d) prepájanie stredoškolského a vysokoškolského vzdelávania v oblasti digitalizácie výrobných procesov a spracovania dát v oblasti energetiky, geografických informačných systémov a i.

V procese prípravy Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou boli PSK v kontexte nastavovania a prípravy IÚS PSK a IPB a v súlade s osobitným predpisom²⁸⁾ navrhnuté nasledujúce aktivity pre podporu prostredníctvom regionálneho príspevku:

1. zabezpečenie pracovných príležitostí v okrese formou podpory, resp. založenia sociálnych podnikov,
2. dovybavenie SOŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, ktoré spolupracujú so zamestnávateľmi pri poskytovaní praktického vyučovania,
3. podpora svojpomocnej výstavby rodinných domov v rómskych komunitách vo väzbe na vznik pracovných miest a zlepšenie stavu MRK.

3.2. Zdôvodnenie výberu aktivít plánu rozvoja

Plán rozvoja NRO Vranov nad Topľou je záväzný dokument zameraný na odstraňovanie zaostávania najmenej rozvinutého okresu. Ako ukazovateľ zaostávania okresu podľa osobitného predpisu²⁹⁾ bola zvolená miera evidovanej nezamestnanosti. Do zoznamu NRO sú zapisované okresy na základe miery evidovanej nezamestnanosti (okres sa stane NRO, ak miera evidovanej nezamestnanosti v 9 z ostatných 12 kalendárnych štvrtrokov presiahne 1,5 - násobok priemernej miery evidovanej nezamestnanosti v SR, resp. okres je obkolesený takýmito okresmi či štátnou hranicou). Z vyššie uvedeného vyplýva, že Plán rozvoja NRO Vranov nad Topľou by mal byť zameraný na aktivity, ktoré riešia tento základný ukazovateľ – mieru evidovanej nezamestnanosti.

V procese tvorby Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou bolo identifikovaných 9 oblastí problémov a výziev, ktoré je potrebné v okrese Vranov nad Topľou riešiť (podrobne rozobrané v analytickej časti dokumentu):

²⁸⁾ § 4 ods. 4 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

²⁹⁾ Zákon č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

1. Zamestnanosť a podnikanie,
2. Cestovný ruch,
3. Doprava a dostupnosť,
4. Vzdelávanie,
5. Marginalizované rómske komunity,
6. Základná infraštruktúra a životné prostredie,
7. Zdravotníctvo a sociálne služby,
8. Demografické problémy,
9. Administratívne problémy regionálneho rozvoja.

Všetky oblasti sú pre okres dôležité, avšak pre zhodnotenie aplikačného priestoru Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou je potrebné prihliadať na:

1. Obmedzené zdroje pre spolufinancovanie aktivít. Plán rozvoja NRO Vranov nad Topľou ráta s využitím spolufinancovania z regionálneho príspevku. Výška regionálneho príspevku vyčlenená pre okres Vranov nad Topľou na obdobie 2022 – 2026 je **4 571 200,00 €**.
2. Hodnotiace kritériá pre výber projektov podporených zo zdrojov regionálneho príspevku. Zvýhodnenie projektov, ktoré vytvárajú pracovné miesta a možnosť podpory len výnimočných strategicky nevyhnutných projektov, ktoré nevytvárajú udržateľné pracovné miesta.
3. Výstupy analytickej časti.

Vzhľadom na merateľný ukazovateľ pre zaradenie okresu medzi NRO, výstupy z analytickej časti (analýza tvrdých dát, identifikované problémové oblasti, potenciály rozvoja) a obmedzenia (zdroje spolufinancovania, nutnosť vytvárania pracovných miest projektmi) bol zadaný cieľ Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou:

Cieľom Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou je odstraňovanie zaostávania najmenej rozvinutého okresu prostredníctvom realizácie projektov, predovšetkým generujúcich udržateľné pracovné miesta pre UoZ a tým znižujúcich evidovanú nezamestnanosť.

Pre naplnenie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou boli definované opatrenia a úlohy v 3 základných oblastiach, ktoré tvoria Aktivity Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou:

- Aktivita A: Zamestnanosť a prístup na trh práce – vytváranie pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce.**
- Aktivita B: Cestovný ruch – komplexná ponuka v cestovnom ruchu ako nástroj pre tvorbu udržateľných pracovných miest v okrese.**
- Aktivita C: Rozvoj verejnej správy v území NRO.**

Tieto navrhované Aktivity sú v súlade so strategickými dokumentmi PSK. Či už v súlade so súčasným PHRSR PSK, ale najmä v súlade s tézami tvorenými PHRSR na roky 2021 – 2027. Projektové aktivity a v rámci nich podporované úlohy a projekty budú komplementárne k IPB v rámci IÚS PSK. Navrhované úlohy a projekty budú menšími lokálnymi alternatívami k ťažiskovým projektom VÚC podporovaným v rámci IÚS a budú spolu vytvárať synergický efekt (napr. v rámci IPB bude podporené vytvorenie siete integračných regionálnych centier PSK v súvislosti s priblížením a zaradením príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva na trh práce, v rámci Aktivity A Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou budú podporené projekty pre technické a technologické vybavenie sociálnych podnikov a podobne). Aktivita C je prierezová a súvisí so všetkými nižšie identifikovanými oblasťami.

Vysporiadanie sa s identifikovanými oblasťami problémov v rámci navrhovaných aktivít Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou – identifikovanie deliacich línií:

- **Zamestnanosť a podnikanie** – riešenie značnej časti identifikovaných problémov je zahrnuté v rámci

opatrení a úloh Aktivity A,

- **Cestovný ruch** – riešenie značnej časti identifikovaných problémov je zahrnuté v rámci opatrení a úloh Aktivity B,
- **Doprava a dostupnosť** – riešenie problémov v tejto oblasti nie je zahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou - projekty v tejto oblasti nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta (pracovné miesta vytvorené len počas výstavby), riešenie dopravy komplexne v rámci IPB (IPB - C), obmedzené zdroje pre spolufinancovanie,
- **Vzdelávanie** – sčasti oblasť riešená v rámci Aktivity A – duálne vzdelávanie, sociálne podniky, infraštruktúrne projekty finančne náročné, nevytvárajú udržateľné pracovné miesta,
- **Marginalizované rómske komunity** – sčasti oblasť riešená v rámci Aktivity A – zamestnanosť pre znevýhodnených UoZ, infraštruktúrne projekty budú podporované v rámci OP Slovensko,
- **Základná infraštruktúra a životné prostredie** – riešenie problémov v tejto oblasti nie je zahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou, projekty v tejto oblasti spravidla nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta (pracovné miesta vytvorené len počas výstavby), obmedzené zdroje pre spolufinancovanie,
- **Zdravotníctvo a sociálne služby** – riešenie problémov v tejto oblasti je čiastočne zahrnuté v rámci aktivity A Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou,
- **Demografické problémy** – realizácia aktivít v rámci navrhovaných aktivít čiastočne prispeje k riešeniu demografických problémov,
- **Administratívne problémy regionálneho rozvoja** – riešenie problémov v tejto oblasti nezahrnuté v rámci aktivít Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou - projekty v tejto oblasti nevytvárajú dlhodobu udržateľné pracovné miesta, komplexnejšie riešenie v rámci IPB G.

Vysporiadanie sa s opatreniami navrhovanými vyšším územným celkom:

- Zabezpečenie pracovných príležitostí v okrese formou podpory, resp. založenia sociálnych podnikov – opatrenie zahrnuté, ako súčasť Aktivity A,
- Dovybavenie SOŠ v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK, v ktorých aktuálne prebieha duálne vzdelávanie – vzhľadom na to, že PSK navrhované opatrenie nevytvára pracovné miesta a na predmetné opatrenie je v súčasnosti vyhlásená výzva na predkladanie žiadostí o poskytnutie nenávratného finančného prostriedku (v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu), navrhujeme v oblasti duálneho vzdelávania podporiť firmy pôsobiace v okrese, ktoré spolupracujú so strednými školami v oblasti duálneho vzdelávania,
- Podpora svojpomocnej výstavby rodinných domov v rómskych komunitách – opatrenie zahrnuté v rámci Aktivity A – v rámci podpory sociálnych podnikov, ktorých činnosť je zameraná na výstavbu bývania.

4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPEĽOU

Cieľom Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou je odstraňovanie zaostávania NRO Vranov nad Topľou prostredníctvom realizácie projektov predovšetkým generujúcich udržateľné pracovné miesta pre UoZ a tým znižujúcich evidovanú nezamestnanosť bude vychádzajúc z analýzy potenciálov rozvoja územia berúc na vedomie všetky obmedzenia a strategické dokumenty postavený na 3 základných aktivitách:

Aktivita A: Zamestnanosť a prístup na trh práce – vytváranie pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce.

Aktivita B: Cestovný ruch – komplexná ponuka v cestovnom ruchu ako nástroj pre tvorbu udržateľných pracovných miest v okrese.

Aktivita C: Rozvoj verejnej správy na území NRO.

Subjekty verejnej správy sú potenciálnymi nositeľmi projektov pre všetky aktivity, opatrenia a úlohy tohto plánu rozvoja.

4.1. Aktivita A: Zamestnanosť a prístup na trh práce – vytváranie pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce

4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Tak, ako je uvedené v analytickej časti dokumentu, nezamestnanosť je najväčším problémom okresu Vranov nad Topľou. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou bola k 30. 04. 2022 na úrovni 15,59 % (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny SR). V rámci kraja je to okres s 2. najvyššou mierou nezamestnanosti, v rámci Slovenska okres so 4. najvyššou mierou nezamestnanosti.

Najvhodnejším spôsobom riešenia tejto situácie je podpora vytvárania pracovných miest pre UoZ s dôrazom na znevýhodnených UoZ.

Špecifikom okresu je vysoké zastúpenie nízkokvalifikovanej pracovnej sily, ktorú tvoria najmä príslušníci MRK. V rámci piliera sú teda navrhované opatrenia a úlohy, ktoré budú podporovať vytváranie nových pracovných miest práve pre túto cieľovú skupinu. Navrhované opatrenia a úlohy reflektujú na identifikované rozvojové potenciály. Podpora v rámci aktivity bude zameraná na úlohy v poľnohospodárstve, lesníctve, stavebníctve, priemyselných odvetviach a službách, čo pomôže naštartovať ekonomický rozvoj okresu spojený s vytváraním pracovných miest v týchto tradičných odvetviach. Starnutie obyvateľstva dáva do popredia dôležitosť rozvoja sociálnych služieb a teda aj zamestnanosti v odvetví sociálnych služieb, na ktoré je zameraná časť opatrení a aktivít.

Čoraz väčším problémom je disparita vzdelanostnej štruktúry UoZ. Pre zosúladenie ponuky a dopytu na trhu práce v tomto ohľade je zavádzané duálne vzdelávanie. Realizované projekty v rámci opatrení a aktivít zameraných na podporu duálneho vzdelávania a praktického vyučovania (najmä s dôrazom na firmy spolupracujúce so SOŠ) prispievajú k znižovaniu nezamestnanosti v okrese priamo (okamžité vytvorenie pracovného miesta vo firmách z dôvodu obstarania nových technológií) aj nepriamo (z dlhodobého hľadiska prostredníctvom výchovy zamestnancov v odboroch požadovaných na trhu práce).

4.1.2. Východisková situácia

Súčasná situácia v oblasti Zamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou je charakterizovaná vysokou mierou nezamestnanosti (dlhodobo nadpriemernou v rámci SR). Dôležitým faktorom je prevaha UoZ prevažne len so základným vzdelaním. Príznačný pre okres je nedostatok pracovných príležitostí v oblasti využitia manuálnej práce (pre uplatnenie nízkokvalifikovanej pracovnej sily) – v stavebníctve, údržbe verejných priestranstiev, jednoduchej výrobe, v poľnohospodárstve a podobne. Vysoká nezamestnanosť je najmä u marginalizovaných skupín ohrozených sociálnou exklúziou, nízkokvalifikovaných ľudí, alebo osôb bez kvalifikácie, ktorí tvoria značnú časť dlhodobo nezamestnaných. V území je cítiť nedostatok kapitálu na rozvoj podnikateľskej činnosti a podpory tvorby nových pracovných miest, nedostatočné využívanie lokálnych a regionálnych zdrojov k podpore miestneho ekonomického rozvoja. Nedostatok pracovných miest spôsobuje migráciu prevažne mladého obyvateľstva za prácou do iných regiónov či štátov EÚ.

Na druhej strane je v okrese dostatok disponibilnej pracovnej sily, ale nízkokvalifikovanej, resp. bez kvalifikácie s nedostatočnými pracovnými návykmi, rastúci počet MSP, živnostníkov, ktorí na základe zhodnotenia lokálnych zdrojov vo všetkých sektoroch môžu pre okres znamenať potenciál pre ekonomický rozvoj, vysoký podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku (možný budúci katalyzátor rozvoja okresu pri vytvorení vhodných podmienok pre život v okrese), vysoký podiel obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou, záujem o sociálne podnikanie, potenciál tvorby nových pracovných miest v oblasti

poľnohospodárstva, cestovného ruchu. Príležitosť pre rozvoj predstavuje nedobudovaná infraštruktúra a protipovodňové opatrenia.

4.1.3. Cieľová situácia

Hlavným cieľom aktivity je prostredníctvom realizácie projektov v rámci navrhovaných aktivít vytvoriť v okrese Vranov nad Topľou nové pracovné miesta, ktoré budú dlhodobo udržateľné.

Navrhované úlohy sú zamerané najmä na vytváranie udržateľných pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce. Ide najmä o nízkokvalifikovaných UoZ, dlhodobo nezamestnaných, ale aj absolventov, UoZ vo veku nad 50 rokov, či iné znevýhodnené skupiny podľa osobitného predpisu.³⁰⁾

Cieľom podpory jednotlivých projektov bude naštartovanie rozvoja ľudských zdrojov v okrese. Prostredníctvom vytvorených pracovných miest, najmä v rámci podporených sociálnych podnikov, či projektov v rámci odvetví nenáročných na kvalifikovanú pracovnú silu, bude prebiehať aj budovanie pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a nízkokvalifikovaných UoZ. V oblasti poľnohospodárstva a lesníctva budú podporované projekty zamerané na podporu činností náročných na manuálnu prácu. Prínosom podpory projektov v oblasti duálneho zamestnávania a praktického vyučovania bude okrem vytvorenia pracovných miest zabezpečenia prípravy absolventov v odboroch uplatniteľných na trhu práce, čo na jednej strane prispeje k zabezpečeniu potrebnej pracovnej sily pre rozvoj perspektívnych firiem, na druhej strane prispeje k zníženiu nezamestnanosti. Podpora malých a stredných podnikov bude cielená na podporu etablovaných firiem pripravených rásť a rozvíjať svoju činnosť. Synergickým efektom tejto podpory bude rozvoj priemyslu, stavebníctva a služieb v okrese. Úlohy tejto aktivity prispejú k riešeniu situácie v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania. Podporené budú projekty, ktoré prispejú k vytváraniu pracovných miest prostredníctvom rozširovania a skvalitňovania poskytovania sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania.

4.1.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita A: Zamestnanosť a prístup na trh práce – vytváranie pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce sú navrhované nasledujúce úlohy v rámci jednotlivých opatrení:

- **Opatrenie A1: Podpora integračných sociálnych podnikov a komunálnych podnikov**
 - Úloha A1.1: Obstaranie technického a technologického vybavenia integračných sociálnych podnikov, vrátane stavebných prác súvisiacich s obstarávaným vybavením, s cieľom vytvárania pracovných miest pre UoZ a znevýhodnených UoZ.
 - Úloha A1.2: Obstaranie technického vybavenia komunálnych podnikov s cieľom skvalitňovania poskytovaných služieb a vytvárania pracovných miest v komunálnych službách.
 - Úloha A1.3: Rekonštrukcia prevádzkových priestorov integračných sociálnych podnikov a komunálnych podnikov.

- **Opatrenie A2: Podpora podnikov v poľnohospodárskej a lesníckej výrobe v odboroch náročných na zastúpenie manuálnej práce**
 - Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov v oblasti špeciálnej rastlinnej výroby (pestovanie ovocia, zeleniny, bylín a pod.) a živočíšnej výroby.

³⁰⁾ § 8 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmenách a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

- Úloha A2.2: Obstaranie technológie na pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – triedenie, čistenie, balenie, mrazenie a podobne, vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.
- Úloha A2.3: Obstaranie vybavenia podnikov pôsobiacich v lesníctve na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ.
- **Opatrenie A3: Podpora podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie a praktickú výučbu v spolupráci so SOŠ**
 - Úloha A3.1: Obstaranie techniky a technológie pre skvalitnenie duálneho vyučovania a praktického vyučovania, vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.
- **Opatrenie A4: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, stavebníctva a služieb**
 - Úloha A4.1: Obstaranie techniky a technológie pre rozšírenie výroby a poskytovania služieb vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.
 - Úloha A4.2: Rozšírenie výrobných priestorov MSP a priestorov pre poskytovanie služieb.
 - Úloha A4.3: Rekonštrukcia a vybavenie skladových a logistických centier výrobných MSP, ktoré umožnia rozvoj firmy a vytváranie nových pracovných miest.
- **Opatrenie A5: Podpora vytvárania pracovných miest v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania**
 - Úloha A5.1: Podpora subjektov poskytujúcich sociálne služby, zdravotnícke služby a vzdelávanie – skvalitnenie a rozšírenie ponuky sociálnych služieb, zdravotníckych služieb a vzdelávania s vytvorením udržateľných pracovných miest.

4.1.5. Opatrenie A1: Podpora integračných sociálnych podnikov a komunálnych podnikov

Opatrenie A1 je zamerané na podporu integračných sociálnych podnikov a komunálnych podnikov. Navrhované úlohy sú odpoveďou na identifikované problémy a výzvy a sú zamerané najmä na vytváranie udržateľných pracovných miest pre UoZ a znevýhodnené skupiny na trhu práce. Ide najmä o nízkokvalifikovaných UoZ, dlhodobo nezamestnaných, ale aj absolventov, UoZ vo veku nad 50 rokov, či iné znevýhodnené skupiny podľa osobitného predpisu³⁰⁾ s využitím potenciálu okresu.

Cieľom podpory jednotlivých projektov bude naštartovanie rozvoja ľudských zdrojov v okrese a budovanie pracovných návykov u dlhodobo nezamestnaných a nízkokvalifikovaných UoZ. Podporou komunálnych podnikov sa dosiahne okrem podpory zamestnanosti aj podpora základných služieb poskytovaných obyvateľom.

Potenciálni nositelia projektov: integračné sociálne podniky, komunálne podniky.

Cieľové skupiny: nízkokvalifikovaná pracovná sila, znevýhodnení UoZ.

Úloha A1.1: Obstaranie technického a technologického vybavenia integračných sociálnych podnikov, vrátane stavebných prác súvisiacich s obstarávaným vybavením, s cieľom vytvárania pracovných miest pre UoZ a znevýhodnených UoZ.

Napr.:

- obstaranie pracovných strojov pre sociálny podnik,
- obnova prevádzok sociálnych podnikov,

- zriadenie nových prevádzok sociálnych podnikov v rôznych oblastiach – komunálne služby, cestovný ruch, rozvoz jedál a iné,
- obstaranie technologického vybavenia pre výrobné prevádzky sociálnych podnikov,
- obstaranie vybavenia pre podnikanie sociálnych podnikov v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby a akvakultúry.

Úloha A1.2: Obstaranie technického vybavenia komunálnych podnikov s cieľom skvalitňovania poskytovaných služieb a vytvárania pracovných miest v komunálnych službách.

Napr.:

- obstaranie technického vybavenia komunálnych podnikov,
- obnova prevádzok komunálnych podnikov.

Úloha A1.3: Rekonštrukcia prevádzkových priestorov integračných sociálnych podnikov a komunálnych podnikov.

Napr.:

- rekonštrukcia prevádzkových areálov,
- rekonštrukcia prevádzkových budov,
- rekonštrukcia nevyužívaných budov pre využitie sociálnymi podnikmi a komunálnymi podnikmi.

4.1.6. Opatrenie A2: Podpora podnikov v poľnohospodárskej a lesníckej výrobe v odboroch náročných na zastúpenie manuálnej práce

Opatrenie A2 je zamerané na podporu podnikateľských subjektov pôsobiacich v oblasti poľnohospodárstva a lesníctva. Opatrenie nadväzuje na východiskový stav okresu a to na jednej strane z hľadiska štruktúry podnikateľského sektora v okrese, a zároveň vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja daných odvetví.

Poľnohospodárska pôda v okrese je na výmere 34 000 ha, z toho 22 000 ha predstavuje orná pôda. V okrese hospodári 15 poľnohospodárskych družstiev, 18 samostatne hospodáriacich roľníkov, 4 spoločnosti s ručením obmedzeným a 1 výrobná spoločnosť. Zo špeciálnej rastlinnej výroby je v okrese realizované pestovanie zemiakov (v severnej časti) a cukrovej repy (v južnej časti). Živočíšna výroba prevláda nad rastlinnou. Živočíšna výroba je podporovaná pestovaním krmovín.

Lesy pokrývajú až 36 % územia okresu, čo predstavuje obrovský potenciál pre rozvoj lesníckej výroby. Z hľadiska zastúpenia drevín 85 % tvoria dreviny listnaté.

Opatrenie reaguje na potrebu podpory podnikania a tvorby pracovných miest, vzhľadom na vysoký potenciál rozvoja odvetví v okrese. Príležitosť pre rozvoj v tejto oblasti sa črtá teda aj pri čistení lesov a využití odpadového, či polomového dreva pre výrobu brikiet, či peletiek.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila v oblasti poľnohospodárstva, pracovná sila s nižším stupňom kvalifikácie, podniky v regióne.

Úloha A2.1: Podpora aktivít poľnohospodárskych podnikov v oblasti špeciálnej rastlinnej výroby (pestovanie ovocia, zeleniny, bylínok a pod.) a živočíšnej výroby.

Napr.:

- obstaranie techniky a technológie pre živočíšnu výrobu,
- obstaranie techniky a technológie pre špeciálnu rastlinnú výrobu,

- modernizácia fariem, vrátane rekonštrukcie ustajnenia zvierat.

Úloha A2.2: Obstaranie technológie na pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – triedenie, čistenie, balenie, mrazenie a podobne, vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

Napr.:

- obstaranie technického a technologického vybavenia pre pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – doplnenie a rozšírenie existujúcich prevádzok,
- obstaranie technického a technologického vybavenia pre pozberovú úpravu ovocia a zeleniny – zriadenie nových prevádzok - najmä prvovýrobcov,
- stavebné práce súvisiace s umiestnením obstaranej technológie.

Úloha A2.3: Obstaranie vybavenia podnikov pôsobiacich v lesníctve na podporu vytvárania pracovných miest pre znevýhodnených UoZ.

Napr.:

- obstaranie technického a technologického vybavenia pre lesné a pomocné lesné práce,
- obstaranie technického vybavenia pre zvoz a manipuláciu dreva.

4.1.7. Opatrenie A3: Podpora podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie a praktickú výučbu v spolupráci so SOŠ

Opatrenie A3 je zamerané na podporu podnikateľských subjektov spolupracujúcich so strednými odbornými školami v rámci duálneho vzdelávania a praktickej výučby.

Návrh opatrenia vychádza z potreby riešenia disparít na trhu práce. Vzdelanostná štruktúra UoZ nekorešponduje s požiadavkami na trhu práce. Spolupráca stredných škôl a potenciálnych budúcich zamestnávateľov je ideálnym opatrením pre riešenie tejto situácie. Kvalitná praktická príprava zároveň môže pritiahnuť študentov (najmä z MRK), ktorí často strácajú záujem o vzdelávanie z dôvodu jeho nepodnetnosti a nepreviazanosti s praxou. Obstaraná technika a technológia je výrazne efektívnejšie využívaná v porovnaní, ak by bola umiestnená v dielňach stredných škôl, nakoľko okrem praktického vyučovania je možné technológiu využiť pre rozšírenie výroby spolupracujúceho podniku, čo umožní znížiť nezamestnanosť nielen výhľadovo, ale aj okamžite po ukončení realizácie projektu.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty spolupracujúce so SOŠ.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, žiaci a študenti SOŠ, SOŠ.

Úloha A3.1: Obstaranie techniky a technológie pre skvalitnenie duálneho vyučovania a praktického vyučovania vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie.

Napr.:

- obstaranie technického a technologického vybavenia podnikov realizujúcich duálne vzdelávanie,
- obstaranie technického a technologického vybavenia podnikov realizujúcich praktické vyučovanie v spolupráci so SOŠ,
- stavebné práce súvisiace s umiestnením obstaranej technológie.

4.1.8. Opatrenie A4: Podpora MSP v oblasti priemyselnej výroby, stavebníctva a služieb

Opatrenie A4 je zamerané na podporu malých a stredných podnikov pôsobiacich v oblasti priemyselnej výroby, stavebníctva a služieb.

Podniky pôsobiace v priemysle, stavebníctve a službách tvoria vyše 80 % podnikov pôsobiacich v okrese Vranov nad Topľou a výrazne sa aj v súčasnosti podieľajú na vytváraní pracovných príležitostí. Hrubý obrat priemyselných podnikov kontinuálne rastie. V prípade správne cielenej podpory je možné využiť potenciál rastu tak, aby boli vytvárané pracovné príležitosti aj pre UoZ s nižším stupňom kvalifikácie či dlhodobo nezamestnaných UoZ.

Potenciálni nositelia projektov: podnikateľské subjekty v priemysle, stavebníctve a službách.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, pracovná sila s nižším stupňom kvalifikácie, podniky v regióne.

Úloha A4.1: Obstaranie techniky a technológie pre rozšírenie výroby a poskytovaných služieb vrátane stavebných prác súvisiacich s umiestnením obstaranej technológie

Napr.:

- obstaranie technického a technologického vybavenia podnikov pre zabezpečenie inovácií, rozšírenia výroby či diverzifikácie,
- modernizácia výrobných prevádzok, vrátane technického a technologického vybavenia,
- obstaranie techniky a technológie pre stavebnú výrobu.

Úloha A4.2: Rozšírenie výrobných priestorov MSP a priestorov pre poskytovanie služieb

Napr.:

- stavebné práce nevyhnutné pre rozšírenie výrobných priestorov MSP,
- stavebné práce pre rozšírenie priestorov pre poskytovanie služieb.

Úloha A4.3: Rekonštrukcia a vybavenie skladových a logistických centier výrobných MSP, ktoré umožnia rozvoj firmy a vytváranie nových pracovných miest

Napr.:

- rekonštrukcia skladových priestorov, skladových a logistických centier výrobných MSP,
- technické a technologické vybavenie skladových priestorov, skladových a logistických centier výrobných MSP.

4.1.9. Opatrenie A5: Podpora vytvárania pracovných miest v oblasti sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania

Opatrenie A5 je zamerané na podporu subjektov pôsobiacich v oblasti poskytovania zdravotníckych služieb, sociálnych služieb a vzdelávania.

Vzhľadom na odznievajúcu pandémiu COVID-19 a následky, ktoré zanechala na zdravotnom stave bude nevyhnutné liečiť pokovidové stavy, ako aj ďalšie civilizačné ochorenia aj s využitím moderných technológií. Otvára sa tak priestor pre vytvorenie udržateľných pracovných miest.

Opatrenie A5 je zamerané aj na podporu subjektov pôsobiacich v oblasti poskytovania sociálnych služieb. Vzhľadom na starnutie obyvateľstva v okrese je odvetvie „striebornej ekonomiky“ perspektívne pre rozvoj a vytváranie udržateľných pracovných miest. Opatrenie reaguje najmä na nízku dostupnosť služieb pre seniorov v okrese (domáca opatrovateľská služba, denný stacionár, domovy sociálnych služieb, stravovanie – výdajňa jedál, jedáleň, prepravná služba). Opatrenie predpokladá podporu projektov v oblasti sociálnych služieb aj pre iné skupiny odkázané na sociálne služby.

Treťou oblasťou v rámci tohto opatrenia je vzdelávanie. Opatrenie bude zamerané najmä na podporu organizovania vzdelávacích a rekvalifikačných kurzov pre UoZ, ktoré budú prispievať k zmierneniu disproporcií v odvetvovej štruktúre UoZ a profesií požadovaných na trhu práce.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v oblasti poskytovania sociálnych služieb, zdravotníctva a vzdelávania.

Cieľové skupiny: kvalifikovaná pracovná sila, UoZ, klienti sociálnych služieb a zdravotníckych služieb.

Úloha A5.1: Podpora subjektov poskytujúcich sociálne služby, zdravotnícke služby a vzdelávanie – skvalitnenie a rozšírenie ponuky sociálnych služieb, zdravotníckych služieb a vzdelávania s vytvorením udržateľných pracovných miest.

Napr.:

- obstaranie vybavenia pre skvalitnenie poskytovania sociálnych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre skvalitnenie poskytovaných sociálnych služieb,
- obstaranie vybavenia pre vytvorenie možnosti poskytovania nových sociálnych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre nové poskytované sociálne služby,
- obstaranie dopravných prostriedkov špeciálne upravených pre prepravu zdravotne znevýhodnených,
- obstaranie vybavenia pre skvalitnenie poskytovania zdravotníckych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre skvalitnenie poskytovaných zdravotníckych služieb,
- obstaranie vybavenia pre vytvorenie možnosti poskytovania nových zdravotníckych služieb,
- stavebné úpravy nevyhnutné pre nové poskytované zdravotnícke služby,
- obstaranie dopravných prostriedkov špeciálne upravených pre prepravu pacientov,
- podpora skvalitnenia procesu vzdelávania,
- podpora inovatívnych foriem vzdelávania.

4.2. Aktivita B: Cestovný ruch – komplexná ponuka v cestovnom ruchu ako nástroj pre tvorbu udržateľných pracovných miest v okrese

4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Okres Vranov nad Topľou má veľký potenciál na rozvoj turizmu, ako jedného z nosných sektorov ekonomiky. Atrakcie a zaujímavosti môžeme nájsť v každom kúte okresu. Z tematicko-geografického hľadiska je možné atrakcie v cestovnom ruchu v okrese zaradiť do 3 oblastí:

- 1. Voda** – východnou časťou okresu preteká rieka Ondava, ktorá do okresu „vstupuje“ v podobe vodnej nádrže Domaša, ktorá je jedným z najtradičnejších centier turizmu na východe Slovenska. Turisticky zaujímavý s potenciálom v cestovnom ruchu je aj samotný tok rieky „pod priehradou“ až k južnej hranici okresu. Zákutia Ondavy sú vhodné pre vodné športy, splavy, okolie rieky je vhodným terénom pre cykloturistiku. Druhou významnou riekou pretekajúcou cez okres je rieka Topľa, ktorá predstavuje podobný potenciál pre rozvoj cestovného ruchu ako Ondava.
- 2. Hory** – Hornatá je západná časť okresu, kde sa nachádza pohorie Slanské vrchy. Najvyššie vrchy pohoria dosahujú výšku nad 1000 m. n. m. V pohorí sa nachádzajú aj známe Opáľové bane. Pohorie je popretkávané turistickými chodníkmi využiteľnými aj pre cykloturistiku či bežecké lyžovanie. Obce na úpätí pohoria sú vhodné ako východiskové pre túry do pohoria (Pavlovce, Petrovce, Hermanovce nad Topľou, Zlatník, Rudlov, Zámutov, Jusková Voľa, Vechec, Banské). V súčasnosti je cestovný ruch najviac rozvinutý v obciach Zámutov (okrem turistiky je tu aj lyžiarske stredisko) a Pavlovce (napr. agroturistická prevádzka – Ranč Breziny), ale aj ostatné obce a oblasť Slanských vrchov ako celok má veľký potenciál prispieť k vytvoreniu komplexného produktu v cestovnom ruchu.

- 3. História a kultúra** – Okres Vranov nad Topľou ponúka množstvo historických a kultúrnych atrakcií: Kaštieľ, múzeum a archeopark v Hanušovciach nad Topľou, Hrad Čičva, Bazilika Minor Narodenia Panny Márie, Kláštor pulínov a Vodný hrad vo Vranove nad Topľou, Grófsky kaštieľ v Tovarnom, hrobka r. Barkóczy v Sedliskách, Kaštieľ Anny Lesznay v Nižnom Hrušove, Evanjelický kostol a krypta v Kladzanoch, zrúcanina Medzianskeho hrádku, Kaštieľ vo Vyšnom Žipove a iné. Pre okres je príznačné zachovávanie živej tradičnej kultúry. Pôsobí tu viacero folklórnych súborov či remeselníkov. Významnými turistickými atrakciami sú tradičné festivaly – napr. Hornozemplínske folklórne slávnosti, Šaffova ostroha, Festival remesiel a medu pod hradom Čičva a iné. Novodobou tradíciou sú slávnosti sv. Jána Nepomuckého, patróna všetkých námorníkov a ľudí od vody, tzv. Slovenské Navalis na Domaši.

V okrese, v rámci jednotlivých oblastí a v blízkosti atrakcií, je nedostatok ubytovacích, gastronomických či doplnkových služieb, ktoré pomáhajú dotvárať komplexnosť ponuky. Najmä ubytovacie zvyčajne tvoria stmelujúci prvok pri budovaní komplexnej ponuky a sú dôležitým faktorom pre dlhodobjšie udržanie klienta na území. Potreba podpory projektov v tejto oblasti je preto nevyhnutná.

Komplexná celoročná ponuka v cestovnom ruchu je zárukou možnosti vytvárania udržateľných pracovných miest, ktorých nedostatok je základným problémom NRO Vranov nad Topľou.

4.2.2. Východisková situácia

Súčasná situácia v oblasti cestovného ruchu v okrese Vranov nad Topľou je nedostatočne rozvinutá vzhľadom na potenciál na území. Okres je málo navštevovaný z dôvodu absencie inovatívnych produktov a komplexnej ponuky v cestovnom ruchu. Limitujúcim faktorom je najmä nízky počet ubytovacích zariadení. Zariadenia, ktoré sa na území nachádzajú, neponúkajú ubytovanie na kvalitatívnej úrovni, aká je v súčasnosti v cestovnom ruchu požadovaná. Jednotlivé produkty v cestovnom ruchu sú málo poprepájané, subjekty v cestovnom ruchu nie sú koordinované, chýbajú stmelujúce prvky.

Zároveň je tu však bohatý prírodný potenciál (voda, hory - najmä vodná plocha Domaša a Slanské vrchy, ale aj Ondava, Ondavská vrchovina a Topľa) a kultúrno-historický potenciál (v podobe kultúrno-historických pamiatok a živej tradičnej kultúry či remesiel). Potenciál pre rozvoj majú aj existujúce zariadenia a atrakcie v cestovnom ruchu ide najmä o potenciál pre ich prepojenie a doplnenie. Výhodou okresu je jeho relatívna blízkosť s Poľskom (poľskí turisti ako potenciálna cieľová skupina, a zároveň Poľsko ako zdroj inšpirácií pre pôsobenie v cestovnom ruchu). Okolia riek, vodnej nádrže a pahorky pohorí vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj cykloturistiky.

Podporu v oblasti cestovného ruchu je potrebné smerovať tak, aby bol v okrese vytváraný komplexný produkt v cestovnom ruchu.

4.2.3. Cieľová situácia

Hlavným cieľom aktivity je prostredníctvom realizácie projektov v rámci navrhovaných aktivít snažiť sa vytvoriť a podporiť v okrese Vranov nad Topľou projekty vytvárajúce udržateľné pracovné miesta v odvetví cestovného ruchu, využívajúc pri tom veľký potenciál územia.

Navrhované úlohy sú zamerané na podporu projektov, ktoré budú dopĺňať ponuku v cestovnom ruchu, najmä v existujúcich centrách cestovného ruchu. Regionálny príspevok bude cielený na úlohy a projekty, ktoré budú prostredníctvom synergického efektu vytvárať pozitívnejší dopad na cieľové územie. Podporené investície budú sústreďované do centier cestovného ruchu s cieľom dlhodobjšieho udržania klienta na území prostredníctvom komplexnej ponuky podporenej realizovanými projektmi.

Ďalším nemenej dôležitým prínosom bude vytváranie udržateľných pracovných miest v regióne pre UoZ, či znevýhodnené skupiny na trhu práce. Pôjde najmä o pracovné miesta pre absolventov škôl, UoZ vo

veku nad 50 rokov, ale v rámci agroturistických prevádzok aj o nízkokvalifikovaných UoZ, či dlhodobo nezamestnaných.

Podpora v rámci tejto aktivity prispeje aj k vyrovnanejšej diverzifikácii ekonomiky smerom k cestovnému ruchu a nadväzujúcim odvetviám, ktorých podiel na zamestnanosti v okrese nedosahuje potenciál okresu v oblasti cestovného ruchu.

4.2.4. Prehľad opatrení a úloh

V rámci Aktivity B „Cestovný ruch – komplexná ponuka v cestovnom ruchu ako nástroj pre tvorbu udržateľných pracovných miest v okrese“ sú navrhované nasledujúce úlohy v rámci jednotlivých opatrení:

- **Opatrenie B1: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „VODA“**
 - Úloha B1.1: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít pri vodnej nádrži Domaša a riekach, vrátane podpory doplnkových služieb (napr. wellness, gastro a pod.).
 - Úloha B1.2: Budovanie nových a modernizácia existujúcich atrakcií a služieb cestovného ruchu pri vodnej nádrži Domaša a riekach.

- **Opatrenie B2: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „HORY“**
 - Úloha B2.1: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v Slanských vrchoch, vrátane podpory doplnkových služieb (napr. wellness, gastro a pod.).
 - Úloha B2.2: Budovanie nových a modernizácia existujúcich atrakcií a služieb cestovného ruchu v Slanských vrchoch.

- **Opatrenie B3: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „HISTÓRIA A KULTÚRA“**
 - Úloha B3.1: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v blízkosti kultúrnych a historických pamiatok a centier, vrátane podpory doplnkových služieb (napr. wellness, gastro a pod.).
 - Úloha B3.2: Budovanie nových a modernizácia existujúcich atrakcií a služieb cestovného ruchu v blízkosti kultúrnych a historických pamiatok a centier.

4.2.5. Opatrenie B1: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „VODA“

Opatrenie B1 je zamerané na podporu doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti VODA. Je to jedna z 3 definovaných tematicko-geografických oblastí (VODA, HORY, HISTÓRIA A KULTÚRA). Opatrenie B1 je zamerané na podporu jednej z týchto oblastí, ktorá zahŕňa produkty v cestovnom spojení s vodou (geograficky – vodná nádrž Domaša a rieky – najmä Ondava, prípadne Topľa).

Aj keď oblasť definovaná ako VODA v okrese veľmi atraktívna s veľkou tradíciou (najmä Domaša), v samotných rekreačných strediskách či v blízkosti vodných plôch a riek absentuje dostatok ubytovacích, gastronomických či doplnkových služieb, prípadné ďalšie atrakcie, ktoré by dopĺňali komplexnosť ponuky

oblasti. Na doplnenie nových a obnovu jestvujúcich prvkov cestovného ruchu budú zamerané úlohy a projekty v rámci tohto opatrenia.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v cestovnom ruchu, rozpočtové a príspevkové organizácie štátu, VÚC, obcí ako aj iné právnické osoby podľa osobitného predpisu.³¹⁾

Cieľové skupiny: UoZ, znevýhodnení UoZ, turisti, klienti v cestovnom ruchu.

Úloha B1.1: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v pri vodnej nárži Domaša a riekach, vrátane podpory doplnkových služieb (napr. wellness, gastro a pod.).

Napr.:

- rekonštrukcia ubytovacích kapacít,
- budovanie nových ubytovacích kapacít,
- modernizácia a vytváranie nových doplnkových služieb ubytovacích zariadení – wellness, gastro, fitness a podobne,
- budovanie nových foriem ubytovania – camping, glamping, ubytovanie na súkromí, agroturistické zariadenia.

Úloha B1.2: Budovanie nových a modernizácia existujúcich atrakcií a služieb cestovného ruchu pri vodnej nárži Domaša a riekach.

Napr.:

- budovanie nových atrakcií cestovného ruchu (prístav vrátane zázemia, mólo, turistický vláčik, promenáda, plážové športoviská, rybárska zóna, infraštruktúra a vybavenie pre splav riek a podobne),
- budovanie nových služieb v cestovnom ruchu (vodné športy, vlek pre vodné lyžovanie, pláž, lodenica, plávajúce pontóny, cyklobody, pódium pre kultúrne podujatia a podobne),
- modernizácia existujúcich atrakcií v cestovnom ruchu,
- modernizácia existujúcich služieb v cestovnom ruchu.

4.2.6. Opatrenie B2: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „HORY“

Opatrenie B2 je zamerané na podporu doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti HORY. Je to jedna z 3 definovaných tematico-geografických oblastí (VODA, HORY, HISTÓRIA A KULTÚRA). Opatrenie B2 je zamerané na podporu jednej z týchto oblastí, ktorá zahŕňa produkty v cestovnom spojení s horami (geograficky – najmä Slanské vrchy).

Územie Slanských vrchov je samo o sebe a pre turistov atraktívne. V pohorí sú vyznačené turistické trasy, sú tu atrakcie ako Opáľové bane, minerálne pramene, lyžiarske stredisko, agroturistické prevádzky, ubytovacie a gastronomické zariadenia. Problémom je však, že v oblasti sú tieto atrakcie a služby zastúpené riedko. Sú to samotné neprepojené ostrovčeky, nevytvárajú dostatočne širokú prepojenú ponuku a tak turistami sú navštevované jednotlivé atrakcie na dennej báze, je obťažné udržať turistov v oblasti dlhodobejšie.

Na doplnenie nových a jestvujúcich prvkov cestovného ruchu budú zamerané úlohy a projekty v rámci tohto opatrenia.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v cestovnom ruchu, rozpočtové a príspevkové organizácie štátu, VÚC, obcí ako aj iné právnické osoby podľa osobitného predpisu.³¹⁾

³¹⁾ § 2 ods. 2 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Cieľové skupiny: UoZ, znevýhodnení UoZ, turisti, klienti v cestovnom ruchu.

Úloha B2.1: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v Slanských vrchoch, vrátane podpory doplnkových služieb (napr. wellness, gastro a pod.).

Napr.:

- rekonštrukcia ubytovacích kapacít,
- budovanie nových ubytovacích kapacít,
- modernizácia a vytváranie nových doplnkových služieb ubytovacích zariadení – wellness, gastro, fitness a podobne,
- budovanie nových foriem ubytovania – camping, glamping, ubytovanie na súkromí, agroturistické zariadenia.

Úloha B2.2: Budovanie nových a modernizácia existujúcich atrakcií a služieb cestovného v Slanských vrchoch.

Napr.:

- budovanie nových atrakcií cestovného ruchu (trail, lanovka, bobová dráha, atrakcie pre deti, lezecká stena, lanová dráha a podobne),
- budovanie nových služieb v cestovnom ruchu (lyžiarske strediská, cyklobody, požičovne bicyklov, nabíjačky elektrobicyklov, a podobne),
- modernizácia existujúcich atrakcií v cestovnom ruchu,
- modernizácia existujúcich služieb v cestovnom ruchu.

4.2.7. Opatrenie B3: Podpora doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti „HISTÓRIA A KULTÚRA“

Opatrenie B3 je zamerané na podporu doplnenia a skvalitnenia základných a doplnkových služieb a produktov cestovného ruchu v rámci oblasti HISTÓRIA A KULTÚRA. Je to jedna z 3 definovaných tematico-geografických oblastí (VODA, HORY, HISTÓRIA A KULTÚRA). Opatrenie B3 je zamerané na podporu jednej z týchto oblastí, ktorá zahŕňa produkty v cestovnom spojení s históriou, kultúrou, kultúrnymi pamiatkami.

Územie okresu je popretkávané množstvom historických kultúrnych pamiatok. Značná časť pamiatok je v nevyhovujúcom stave a je nevyhnutné ich upraviť pre využitie v cestovnom ruchu. Pamiatky, ktoré sú v súčasnosti sprístupnené, sú zvyčajne v území „osamotené“, chýbajú pri nich ubytovacie, gastro či iné doplnkové služby. Všetky tieto úlohy a projekty budú podporené v rámci opatrenia B3. Opatrenie tiež nadväzuje na podporu posilnenia folklóru, remesiel a kultúrnych podujatí ako dôležitého prvku cestovného ruchu, ktorý dokáže zaujať a pritiahnúť turistov, ktorí pri dostatku doplnkových služieb, ubytovacích a gastronomických kapacít ostávajú v regióne a prinášajú do územia viac zdrojov využiteľných následne pre rozvoj.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty pôsobiace v cestovnom ruchu, rozpočtové a príspevkové organizácie štátu, VÚC, obcí ako aj iné právnické osoby podľa osobitného predpisu.³¹⁾

Cieľové skupiny: UoZ, znevýhodnení UoZ, turisti, klienti v cestovnom ruchu.

Úloha B3.1: Rekonštrukcia ubytovacích kapacít a vytváranie nových ubytovacích kapacít v blízkosti kultúrnych a historických pamiatok a centier, vrátane podpory doplnkových služieb (napr. wellness, gastro a pod.).

Napr.:

- rekonštrukcia ubytovacích kapacít,
- budovanie nových ubytovacích kapacít,
- modernizácia a vytváranie nových doplnkových služieb ubytovacích zariadení – wellness, gastro, fitness a podobne,
- budovanie nových foriem ubytovania – camping, glamping, ubytovanie na súkromí, agroturistické zariadenia,
- rekonštrukcia kultúrnych pamiatok s cieľom ich využitia ako ubytovacích a gastro zariadení.

Úloha B3.2: Budovanie nových a modernizácia existujúcich atrakcií a služieb cestovného ruchu v blízkosti kultúrnych a historických pamiatok a centier.

Napr.:

- budovanie nových atrakcií cestovného ruchu (športoviská, atrakcie pre deti a podobne),
- budovanie nových služieb v cestovnom ruchu (turistické body, cyklobody, a podobne),
- rekonštrukcia a modernizácia existujúcich atrakcií v cestovnom ruchu,
- modernizácia existujúcich služieb v cestovnom ruchu,
- obstaranie vybavenia pre skvalitnenie služieb v oblasti zážitkového cestovného ruchu zameraného na kultúru, históriu a tradície,
- stavebné úpravy pre skvalitnenie služieb v oblasti zážitkového cestovného ruchu zameraného na kultúru, históriu a tradície,
- obstaranie vybavenia tradičných remeselných prevádzok a prevádzok tradičnej výroby,
- stavebné úpravy tradičných remeselných prevádzok a prevádzok tradičnej výroby prispievajúce k skvalitneniu poskytovaných služieb v cestovnom ruchu.

4.3. Aktivita C: Rozvoj verejnej správy v území NRO

Kvalitná verejná správa a riadenie krajiny sú kľúčovým faktorom jej hospodárskej výkonnosti. Efektívna verejná správa slúži potrebám občanov a podnikov. Je nevyhnutné, aby bola verejná správa schopná prispôbovať sa meniacim sa okolnostiam, a to nielen v oblasti poskytovania efektívnejších a inovatívnejších služieb, ale aj realizáciou nových projektov.

Dobre fungujúca verejná správa poskytuje pevnú základňu na rozvoj podnikov a zabezpečuje kvalitné služby pre občanov a odborníkov v regiónoch.

4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Regionálna politika je jedným zo základných predpokladov moderného štátu, ktorá umožňuje vyrovnávať disparity medzi jednotlivými časťami štátu a následne podporuje súdržnosť štátu a tým aj jeho stabilitu. Je dôležité, aby sa verejná správa prispôbovala meniacim sa požiadavkám, ktoré reflektujú na aktuálne problémy regiónu. Zvyšovaním odbornosti zamestnancov, zlepšením práce s dátami, využitím behaviorálnych vied sa zvýši odbornosť subjektov verejnej správy, budú transparentnejšie a otvorené novým zámerom.

Územia NRO však majú dlhodobý problém s využívaním fondov EÚ, najmä európskych štrukturálnych a investičných fondov. Príčinou sú často slabé a nedostačujúce administratívne štruktúry samospráv, nedostatočné plánovacie a riadiace schopnosti a obmedzené zručnosti v koncipovaní projektov.

Základom regionálneho rozvoja je zabezpečiť ľuďom bývanie, kvalitné vzdelanie, zamestnanie, prístup k občianskej vybavenosti, zdravotnej starostlivosti a kultúrnemu životu.

4.3.2. Východisková situácia

Súčasná situácia v oblasti čerpania prostriedkov z rôznych finančných nástrojov, týkajúcich sa najmä fondov EÚ, je charakterizovaná nízkym podielom čerpania osobitne subjektami verejnej správy. Dôvody nízkeho čerpania týchto finančných nástrojov sú častokrát rozpočty prevažne malých obcí, ktoré nedovoľujú samosprávam podieľať sa na spolufinancovaní projektov. Počas posledných rokov hospodárenie subjektov verejnej správy ovplyvňovala nielen pandémia spôsobená ochorením COVID - 19, vojna na Ukrajine, ale aj mnohé legislatívne zmeny, ktoré len zaťažili rozpočet samospráv, a tým spôsobili ich neschopnosť spolufinancovania projektov. Za účelom podporiť a motivovať rozvoj verejnej správy v území NRO, ako napríklad zapojenie sa aj do finančne náročnejších projektov, je potrebné prostredníctvom tejto aktivity zabezpečiť spolufinancovanie projektov z regionálneho príspevku, nakoľko v území je cítiť nedostatok kapitálu.

Podpora regionálneho rozvoja nie je ohraničená len konkrétnymi aktivitami v plánoch rozvoja. Rozvoj v území NRO je potrebné podporovať aj ostatnými tzv. verejnoprospešnými aktivitami vo verejnej správe, ktoré je možné spolufinancovať z regionálneho príspevku. Medzi spolufinancovanie takýchto projektov môžeme zaradiť napr. projekty cezhraničnej spolupráce, ktorých cieľom je nájsť spoločné riešenia v oblastiach, ktoré sú regionálneho charakteru a slúžia na zintenzívnenie vzťahov a zvýšenie kvality života v prihraničnom regióne. Ďalej môže ísť napr. o projekty v oblasti infraštruktúry, t. j. projekty zamerané na budovanie novej infraštruktúry alebo obnovu, modernizáciu, rekonštrukciu už existujúcej infraštruktúry (verejné budovy, školy a škôlky, verejný priestranstvá, cintoríny, domy smútkov, cesty, chodníky, vodovody, kanalizácie, knižnice, kultúrne domy a mnohé iné).

4.3.3. Cieľová situácia

Cieľom aktivity „Rozvoj verejnej správy v území NRO“ je zabezpečiť, skvalitniť a optimalizovať systémy a procesy vo verejnej správe, poskytovať kvalitné a efektívne služby klientom a vybudovať priestor pre plnenie dlhodobých cieľov. Tieto dlhodobé ciele je potrebné naplňovať formou investícií do základnej infraštruktúry, ktorá prinesie zlepšenie kvality života v rôznych oblastiach regionálneho rozvoja, napr. v sociálnej a zdravotnej oblasti, v oblasti vzdelávania, v environmentálnej oblasti, v kultúrnej a spoločenskej oblasti. Okrem občianskej vybavenosti a materiálno-technického vybavenia pôjde o podporu zraniteľných skupín obyvateľstva, podporu športovo-vzdelávacích aktivít, podporu opatrení na odstránenie negatívnych dôsledkov zmeny klímy, ako aj prevenciu pred mimoriadnymi udalosťami, podporu aktivít zameraných na výsadbu verejnej zelene alebo podporu udržateľnej mobility. Osobitný dôraz bude kladený na vidiek, kde prioritou je zvýšiť úroveň v jednotlivých vidieckych oblastiach v území NRO prostredníctvom odstraňovania potravinových púšti, podpory udržiavania poľnohospodárskej pôdy a pestovania, podpory turizmu a budovania lokálnych značiek. Podpora spolufinancovania projektov bude smerovať aj do zvýšenia podielu občianskej vybavenosti jednotlivých obcí v oblasti odpadového hospodárstva.

Rozvoj verejnej správy je zameraný na dosahovanie výsledkov, zvyšovanie zodpovednosti, zlepšovanie tvorieb politík, štruktúr a postupov, ale aj na stabilné ľudské zdroje a ich adekvátne vybavenie a zázemie. Stabilita ľudského kapitálu a jeho spokojnosť priamo ovplyvňuje ďalšie veci verejné, ako je rozpočtová udržateľnosť štátu, miera a riziko korupcie, účinnosť justičných systémov, efektívnosť daňových systémov a daňovej správy. Negatívny vplyv nedostatočného naplňovania potrieb verejného sektora je výrazný a spoločensky nežiadúci.

V rámci tejto aktivity budú podporené projekty zamerané na nehnospodársku činnosť, t. j. aktivity a činnosti, ktoré nepodliehajú pravidlám štátnej a minimálnej pomoci podľa osobitného predpisu³²). V odôvodnených prípadoch pôjde o podporu činností nehnospodárskeho charakteru s doplnkovým hnospodárskym využitím infraštruktúrnych projektov.

4.3.4. Prehľad opatrení a úloh

V rámci **Aktivity C: Rozvoj verejnej správy v území NRO** je navrhovaná nasledujúca úloha v rámci daného opatrenia:

Opatrenie C1: Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO

- Úloha C1.1: Podpora spolufinancovania projektov verejnej správy v oblasti regionálneho rozvoja z rôznych finančných nástrojov.

4.3.5. Opatrenie C1: Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO

Zameranie opatrenia „**Zabezpečenie financovania projektov rozvoja verejnej správy v území NRO**“ prispieva k realizácii cieľov plánu rozvoja. Spolufinancovanie projektov bude zabezpečené regionálnym príspevkom. U menších obcí je bežnou prekážkou úspešného uchádzania sa o podporu formou dotácie práve ekonomická a rozpočtová náročnosť disponovať vlastnými (resp. inými) zdrojmi v rozsahu niekoľko % z ceny projektu, ktorý sa môže pohybovať v rozsahu niekoľko tisíc až stoviek tisíc EUR. Z dôvodu zabezpečenia vyššej kvality života v NRO za pomoci čerpania zdrojov z fondov EÚ je potrebné zamerať sa na podporu území NRO aj formou poskytnutia regionálneho príspevku na spolufinancovanie projektov. Opatrenie je zamerané na rozvoj efektívneho riadenia, integrácie a optimalizácie procesov a spolufinancovanie rozvojových projektov formou podpory nehnospodárskych činností na území NRO. Financie budú smerovať do projektov zameraných na rozvoj verejnej správy, a teda do podpory dobrého spravovania vecí verejných, do tvorby, ako aj do implementácie verejných politík a zvýšenia kvality služieb. Cieľom je vytvoriť efektívne fungujúcu, pro-klientsky orientovanú verejnú správu poskytujúcu kvalitné služby udržateľným spôsobom v celom území NRO.

Úloha C1.1: Podpora spolufinancovania projektov verejnej správy v oblasti regionálneho rozvoja z rôznych finančných nástrojov.

Úloha je zameraná na zvýšenie čerpania z rôznych finančných nástrojov, napr. Interreg, Program Slovensko 2021 – 2027, Fond spravodlivej transformácie, Nórske a Švajčiarske fondy. Poskytnuté finančné prostriedky na spolufinancovanie zámerov pre investície v regionálnom rozvoji umožnia aj menším samosprávam, ktoré sú súčasťou verejnej správy, zapojiť sa do väčších, finančne náročnejších projektov. Úloha prispieva k realizácii cieľov plánu rozvoja a spolufinancovanie bude zabezpečené regionálnym príspevkom.

Sledovaný cieľ:

- podporiť a motivovať rozvoj verejnej správy v území NRO,
- zapojenie sa samospráv aj do finančne náročnejších projektov,
- príjem z externých zdrojov vo všetkých sektoroch pre NRO,
- potenciál pre ekonomický rozvoj a zlepšenie kvality života v regióne,
- zvyšovanie počtu realizácie projektov v NRO,

³²) Zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci).

- zvyšovanie odbornosti ľudí pracujúcich vo verejnej správe v nadväznosti na čerpanie rôznych finančných nástrojov,
- vytvorenie efektívne fungujúcej, pro-klientsky orientovanej verejnej správy, ktorá poskytuje kvalitné služby,
- podpora rozvoja sebestačnosti obecných samospráv.

Ukazovatele:

- podporené projekty verejnej správy spolufinancované z regionálneho príspevku,
- počet podporených subjektov verejnej správy.

Potenciálni nositelia projektov:

- subjekty verejnej správy.

Cieľové skupiny:

- subjekty verejnej správy,
- zamestnanci verejnej správy,
- obyvatelia NRO.

5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPEĽOU

Pre sledovanie dosahovania cieľov Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou sú zadefinované 2 povinné merateľné ukazovatele pre všetky aktivity. Týmito ukazovateľmi je počet pracovných miest pre UoZ a počet pracovných miest pre znevýhodnených UoZ, ktoré budú ročne vytvorené realizáciou projektu a zachované počas minimálne 1 roka po jeho ukončení.

Tabuľka č. 6 Zoznam ukazovateľov plnenia Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou

Názov povinného merateľného ukazovateľa	Počiatková hodnota	Cieľová hodnota
Počet vytvorených pracovných miest pre UoZ	0	68
Počet vytvorených pracovných miest pre znevýhodnených UoZ	0	52

6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO VRANOV NAD TOPEĽOU

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci navrhovaných aktivít, opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku.

Harmonogram realizácie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou je navrhnutý na roky 2022 - 2026. Časový harmonogram je v Pláne rozvoja NRO Vranov nad Topľou obsiahnutý ako povinná náležitosť podľa osobitného predpisu.³³⁾

³³⁾ § 4 ods. 5 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

V rámci implementácie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou sa plánuje na realizáciu jednotlivých projektov v nadväznosti na navrhované aktivity, opatrenia a úlohy alokovať regionálny príspevok v celkovej predpokladanej výške **4 571 200 €**. Čerpanie regionálneho príspevku je naplánované na roky 2022 - 2026.

Regionálny príspevok je rozdelený na rozpočtovo krytý, t. j. schválený v rozpočte verejnej správy na rok 2022 až 2024 a na rozpočtovo nekrytý, t. j. ešte je potrebné jeho schválenie v rozpočte verejnej správy v nasledujúcich rokoch.

Tabuľka č. 7 Disponibilné finančné prostriedky určené pre Plán rozvoja NRO Vranov nad Topľou

Rok	Rozpočtovo kryté zdroje	Rozpočtovo nekryté zdroje	Spolu
2022	1 630 666 €	• €	1 630 666 €
2023	610 994 €	707 172 €	1 318 166 €
2024	515 108 €	242 138 €	757 246 €
2025	• €	639 797 €	639 797 €
2026	• €	225 325 €	225 325 €
Sumár	2 756 768 €	1 814 432 €	4 571 200 €

7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU

7.1. Gestori a spôsob monitorovania podľa aktivít

Plnenie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou vyhodnocuje MIRRI SR podľa osobitného predpisu.³⁴⁾ Pri kontrole a vyhodnocovaní bude MIRRI SR spolupracovať s Okresným úradom Vranov nad Topľou, ktorý vedie agendu súvisiacu s plnením Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou.

Okresný úrad Vranov nad Topľou v spolupráci s MIRRI SR a Riadiacim výborom pre NRO Vranov nad Topľou vypracuje monitorovaciu správu, ktorá bude obsahovať najmä:

- vyhodnotenie výšky zazmluvnených prostriedkov z regionálneho príspevku podľa aktivít,
- čerpanie regionálneho príspevku podľa aktivít,
- plnenie merateľných ukazovateľov podľa aktivít.

7.2 Časový harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Okresný úrad Vranov nad Topľou vypracuje 1 x ročne v spolupráci s MIRRI SR monitorovaciu správu o plnení Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou a predloží ju na schválenie Riadiacemu výboru NRO Vranov nad Topľou v termíne určenom MIRRI SR v metodických dokumentoch.

Riadiaci výbor NRO Vranov nad Topľou následne vyhodnotí dosiahnutý pokrok, prijme potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou a predkladá návrhy a opatrenia na zmenu Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou MIRRI SR.

Obsahová náplň Vyhodnotenia Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou:

- zhodnotenie realizácie Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou ako celku (napr. trend disponibilných UoZ či mieru evidovanej nezamestnanosti oproti predchádzajúcej správe),
- zhodnotenie jednotlivých priorit (vrátane systémových opatrení na úrovni PSK a štátnej správy),

³⁴⁾ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

- pomenovanie príčin na úrovni aktivity, najmä pri neplnení cieľov opatrení (finančné ukazovatele, pracovné miesta, alebo aj niektoré iné ukazovatele, ak sú relevantné podľa Plánu rozvoja NRO Vranov nad Topľou).

ZOZNAM POUŽITÝCH SKRATIEK

ČOV	Čistička odpadových vôd
EÚ	Európska únia
IPB	Integrovaný projektový balík
IÚS	Integrovaná územná stratégia
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
MSP	Malé a stredné podniky
NRO	Najmenej rozvinutý okres
OP	Operačný program
PSK	Prešovský samosprávny kraj
SOŠ	Stredná odborná škola
SPR	Strategický plánovací región
SR	Slovenská republika
ŠÚSR	Štatistický úrad SR
UoZ	Uchádzač o zamestnanie